

**Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды
университеті**

**ЖОО ішіндегі жоба аясында
"Университет кеңістігі аясында студент жастардың
әлеуметтік-мәдени бейімделу мәселелері(пәнаралық зерттеу
тәжірибесі)"**

**1-КУРС КАНДАС, СЕРПІН, ШЕТЕЛДІК
СТУДЕНТТЕРІНЕ АРНАЛҒАН АНЫҚТАМАЛЫҚ-
АҚПАРАТТЫҚ НҰСҚАУЛЫҚ
студенттердің бейімделу жұмыстарын ұйымдастыру
бойынша**

Қарағанды 2022

1-курс қандас, серпін, шетелдік студенттерінің бейімделу жұмыстарын ұйымдастыру: анықтамалық-ақпараттық нұсқаулық.

Әдістемелік әзірлемеді академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университетінің 1 курс қандас, серпін, шетелдік студенттерінің тілдік және әлеуметтік қолдау көрсету жоспары қарастырылды. Аталмыш бағыттағы жұмыстардың формалары мен әдістері көрсетілген. Университеттің тәрбие үдерісіне қатысушыларға ұсынылады.

Құрастырған: Есказинова Ж.А. доктор PhD, қауымдастырылған профессор.

Джангельдинова С.Б. магистр, шетел тілдері факультетінің докторанты.

Аталмыш анықтамалық-ақпараттық оқу құралы академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университетінің университетішілік жобасы аясында құрастырылды.

*Елдің өсіп-
өркендеуіне, күш-
қуаты мен
бақытына білімнен
артық ешнәрсе жоқ.*

Жас бала анадан туғанда екі түрлі мінезбен туады: біреуі - ішсем, жесем, ұйықтасам деп тұрады.

Бұлар - тәннің құмары, бұлар болмаса, тән жанға қонақ үй бола алмайды. Гәм өзі өспейді, қуат таппайды.

Біреуі - білсем екен демеклік. Не көрсе соған талпынып, жалтыр-жұлтыр еткен болса, оған қызығып, аузына салып, дәмін татып қарап, тамағына, бетіне басып қарап, сырнай-керней болса, дауысына ұмтылып, онан ержетіңкірегенде ит үрсе де, мал шуласа да, біреу күлсе де, біреу жыласа да тұра жүгіріп, «ол немене?», «бұл немене?» деп, «ол неге үйтеді?» деп, «бұл неге бүйтеді?» деп, көзі көрген, құлағы естігеннің бәрін сұрап, тыныштық көрмейді. Мұның бәрі - жан құмары, білсем екен, көрсем екен, үйренсем екен деген.

Дүниенің көрінген һәм көрінбеген сырын түгелдеп, ең болмаса денелеп білмесе, адамдықпен орны болмайды. Оны

білмеген соң, ол жан адам жаны болмай, хайуан жаны болады. Әзелде құдай тағала хайуанның жанынан адамның жанын ірі жаратқан, сол әсерін көрсетіп жаратқаны. Сол қуат жетпеген, ми толмаған ессіз бала күндегі «бұл немене, ол немене?» деп, бір нәрсені сұрап білсем екен дегенде, ұйқы, тамақ та есімізден шығып кететұғын құмарымызды, ержеткен соң, ақыл кіргенде, орнын тауып ізденіп, кісісін тауып сұранып, ғылым тапқандардың жолына неге салмайды екеміз?

Абайдың қара сөздері. Жетінші қара сөз

Кіріспе

Студенттердің бейімделуі – жоғары білім беру дамуының қазіргі кезеңіндегі маңызды мәселелердің бірі. Атап айтқанда, олардың әрі қарай кәсіби дайындығы пен іс-әрекет деңгейі бірінші кезеңде даярлау жұмыстарын дұрыс ұйымдастыруға байланысты болатыны мәлім. Студенттердің бейімделу ортасы құрылымдық және функционалдық құрамдас бөліктермен сипатталатын тұтастай университеттің білім беру жүйесі болып табылады.

Университеттік бейімделу, біріншіден, үздіксіз процесс, өйткені ол бір күнде іске асырылмайды, екіншіден, ол құбылмалы, өйткені бір күн ішінде қызмет, қарым-қатынастың, өзіндік сананың әртүрлі салаларына ауысатыны белгілі. Оқыту процессінде студенттер тек қана әлеуметтік-психологиялық емес, сонымен қатар лингвистикалық өзгерістер жағдаятына тап болады, өйткені Қазақстанның әртүрлі аймақтарынан студенттердің көшіп-қонуы тұрақты процесс, аумақтық шекараға байланысты тілдік ерекшеліктері республикамыздың құрамдас бөлігі болып отыр. Студент жастар дербес тұлға ретінде қалыптастыру кезеңін бастан өткеріп, мойындарына ауыр жүкті арқалайды.

Жоғары оқу орнында білім алудың басталуы хронологиялық тұрғыдан адамның психологиялық дамуының жаңа кезеңімен, оның әлеуметтік кемелденуінің белсенді қалыптасуымен, интенсивті адамгершілік және интеллектуалдық дамуымен, оқу және өмірлік жолын үлгілеумен, сонымен қатар жеке тұлғаның өмірлік жағдаят дамуын бағалауы болып табылады. Аталмыш кезеңде жастардың кәсіби білімі мен дағдыларын ғана емес, сонымен қатар тиімді әлеуметтік бейімделуіне қажетті қасиеттерді қалыптастыруға қолайлы жағдай жасалады. Студенттердің университеттің білім беру ортасына бейімделуінің көп факторлы детерминациясын

мойындай отырып, аталмыш процесте педагогикалық басқарудың рөлін атап өту қажет.

Бағдарламаның өзектілігі. Білікті жас мамандарды даярлау – мемлекетіміздің жастар саясатының маңызды бағыттарының бірі. Сондықтан республикадағы жоғары білім беретін оқу орындарының кезек күттірмейтін міндеті – білім, ғылым және білімнің интеграциясы негізінде еңбек ресурстарының сапасына еңбек нарығының өсіп келе жатқан талаптарына сай болашақ мамандардың бәсекеге қабілеттілігін дамыту. Көпсалалы университетте студенттерінің бейімделуі ерекше назар аударуды қажет етеді. Жастардың бейімделу мәселесі алыс аймақтан немесе жақын мемлекеттен келген болашақ маманға келгенде өзектірек. Жас маманның дайындығы оның кәсіби қызметінің деңгейіне, демек, белгілі бір мамандықтың жаңғыру табыстылығы, кез келген өндірістің тиімді іске асырылуына байланысты. Университетте тілдік-психологиялық қызметті дамытудың негізгі мақсаты – білім беру процесінде студенттің жеке тұлғасын психологиялық-педагогикалық қамтамасыз ету, студенттің тілін және өмірлік өзін-өзі анықтауға психологиялық дайындығын, оның ішінде тұлғалық, әлеуметтік және кәсіби дамуын атап өтеміз.

Жаһандану процесі әсері оң сипатта еліміздің барлық аймақтарын қамтып отыр, өйткені ол мемлекетаралық интеграцияға, экономикалық және саяси ынтымақтастықтың дамуына және т.б. ықпал етеді, бірақ сонымен қатар теріс ықпалын атап өтсек, өйткені жаһандану мәдениеттердің біртектілігіне, кез келген елдердің үстемдігіне әкеледі. бір мәдениет (үлкен ұлттардың тілдеріне деген қажеттіліктің артуы және аз ұлттар тілдерінің жойылуы), тіл мен мәдениеттің өзіндік ерекшелігін жоғалту.

Жаһандану процестерінің қарқынды дамуымен туындаған жоғарыда тілге тиек етілген және басқа да мәселелер ғалымдардың: әлеуметтанушылар, философтар, саясаттанушылар, мәдениеттанушылар, тіл мамандарының

көптеген және жан-жақты зерттеулерінің нысанасына айналғаны белгілі.

Қазақстандық зерттеуші Е.Байдаровтың «Қазіргі заманда ұлттық мәдениеттен ағылшын тілі болып табылатын жаһандық мәдениетке көшу жүріп жатыр. Америка доллары бүкіл әлемде қолданылады, Батыстың бұқаралық мәдениеті біздің өмірімізге жылдам енуде, жаһандық ақпараттық кеңістік құрылуда (Интернет және басқа да соңғы ақпараттық-коммуникациялық технологиялар), Батыс мәдениеті жаһандануда, жаңа шындық пайда болуда - виртуалды әлем мен адам. Осы жағдайларда планетаның басқа халықтары мәдениетінің тілдік және мәдени ерекшелігін, өзіндік ерекшелігін және бірегейлігін сақтау мәселесі өте өзекті болып отыр».

Жоғарыда тілге тиек етілген факторларды тұтастай алғанда этникалық процестерді білу маңызды, өйткені этностардың мәдени бірегейлігін сақтау мәдениетаралық өзара әрекеттестіктің маңызды қағидаттарын білмейінше мүмкін емес. Сонымен бірге, осы немесе басқа ұлттық мәдениетті білдіретін мәдени дәстүр этникалық мәдениеттің нормаларын, құндылықтарын, үлгілерін сақтау мен жеткізудің ең маңызды тетігі болып отыр. Аталмыш факторлар көші-қон процестеріне қатысты өте маңызды, өйткені жаһандану кезеңінде этникалық мәдениеттің қақтығысы, сақталуы, жойылуы немесе өзара енуі орын алады.

Қазіргі қоғамда адам өмірінің әртүрлі салаларында: мәдениет, саясат, ғылыми және іскерлік қызмет саласында мәдениетаралық коммуникацияның қарқынды дамуы байқалады, сондықтан қарым-қатынас пен өзара түсіністік негіздерін дамыту қажеттілігі туындайды.

Бүгінгі таңда аталмыш міндетті жүзеге асыруда оқу процесімен қатар білім беру процесі де маңызды рөлге ие, өйткені біз тек сауатты маманды ғана емес, сонымен қатар дамуға, өзін-өзі жетілдіруге ұмтылатын тұлғаны дайындауымыз керек. Университет жағдайында тәрбие жұмысын жүзеге

асыратын оқытушылар студенттердің әлеуметтенуін қамтамасыз ету, ұжымда жағымды моральдық-психологиялық ахуал және белсенді өмірлік ұстанымның көрінуіне жағдай жасау, ең күрделі міндеттердің бірі екенін білуі керек. бастамашылдық, дербестік, салауатты өмір салты дағдыларын қалыптастыру.

ЖОО-ға түсу кезінде бірінші курс студенті дағдарыс жағдайын бастан кешіреді, оның себептері қоршаған әлеуметтік шындықтың өзгеруі, оны қабылдау және түсіндіру тәсілдері, психологиялық күйзеліс. Себебі, ЖОО-ға түсу кешегі мектеп оқушыларының тұлғалық және кәсіби өзін-өзі анықтауымен байланысты тұлға дамуының маңызды кезеңдерінің бірі – жасөспірімдік кезеңге тұспа - тұс келеді. Жас дағдарыс проблемалары жаңа әлеуметтік ортаға бейімделу, жаңа әлеуметтік мәртебені қабылдау – «бірінші курс», «студент» мәселелеріне байланысты болады. Қазіргі уақытта студенттерді кәсіптік оқытудың бастапқы кезеңінде бейімдеу мәселесі педагогтар мен психологтардың ортақ жұмысытарының бірі.

Студенттердің университетте оқуға бейімделуінің өзіндік ерекшеліктері бар. Жастардың жоғары білім беру жүйесіне енуі, студенттік жаңа әлеуметтік мәртебеге ие болуы, сонымен қатар олардың жаңа мәртебесіне барынша сәйкес келуіне мүмкіндік беретін жаңа мінез-құлық тәсілдерін дамытуды талап етеді. Мұндай бейімделу процесі жеткілікті ұзақ уақытқа созылуы мүмкін, бұл адамның психологиялық және физиологиялық деңгейде шамадан тыс жүктемені тудыруы мүмкін, соның нәтижесінде студенттің белсенділігі төмендеп, жаңа мінез-құлық тәсілдерін дамытып қана қоймай, сонымен қатар әдеттегі әрекеттерін орындай алмайды.

Студенттердің бейімделуінің екі аспектісін төменде қарастырдық:

- оқу-тәрбие процесінің сипатына, мазмұнына, жағдайларына және ұйымдастырылуына бейімделу, оқу және ғылыми жұмыста дербестік дағдыларын дамытатын **кәсіби бейімделу**;

- **тілдік және психологиялық** бейімделу, оған әлеуметтік, т.б. жеке тұлғаның топқа, ондағы қарым-қатынасқа бейімделуі, өзіндік мінез-құлық стилін дамыту және тілдік кедергіні еңсеру.

Бірінші курс студенттерінің университет жағдайына бейімделуінің үш түрі бар: - студенттердің жаңа ортаға танымдық және ақпараттық бейімделуіне, жоғары оқу орындарының құрылымына, ондағы білім мазмұнына қатысты **формальды бейімделу**, оның өз міндеттеріне қойылатын талаптары; - **әлеуметтік бейімделу**, яғни бірінші курс студенттері топтарының ішкі интеграциясы (бірлесуі) және сол топтардың жалпы студенттік ортамен интеграциялануы; - студенттерді жоғары оқу орнындағы оқу-тәрбие жұмысының жаңа формалары мен әдістеріне дайындауға, тілдік кедергіні жеңуге қатысты **дидактикалық бейімдеу**.

Кандас, серпін, шетел студенттерінің бейімделудің алғашқы айларында 1 курс студенттері үшін тілдік кедергі психологиялық сипатта болады. Оқудың бірінші жылы іргетас қалау, яғни алғашқы жылы жастың оқуға, болашақ кәсіби қызметіне деген көзқарасы қалыптасады, «өзін-өзі белсенді іздеу» жалғасады. Тіпті орта мектепті өте жақсы бағаға бітіргендердің өзі бірінші курста-ақ бірден өзіне сенім артпайды. Бірінші сәтсіздік кейде көңілсіздікке, келешекті жоғалтуға, сенімсіздікпен, пассивтілікке әкеледі. Болашақ бірінші курс студентін университетке түсуге дайындау кезеңінде қиындықтар туындайды. Қорытынды емтихандар, дайындық курстары, тьюторлармен сабақтар жас адамдарда стресстік жағдайларда қарқынды психикалық белсенділікпен байланысты, бұл өз кезегінде шаршауға және шамадан тыс жұмыс істеуге әкеледі.

Қабылдау кезеңі аяқталғаннан кейін бірінші курс студенті қауіпті еркіндік әлеміне енеді. Бірінші курсқа түскен студенттер университеттегі оқу үдерісінің мазмұны мен ұйымдастырылуын оңай қабылдай бермейді. Бұл да мектепте, үйде олардың ата-ана мен ұстаздың үнемі бақылауында болуының арқасы. Студенттер өзін-өзі бақылауға дағдыланбаған. Студенттердің негізгі

контингенті облыстардан құралады. Қалаға келген олар ата-анасының қамқорлығынан ажырап, тәуелсіз өмірге етене кіріседі. Сондықтан ата-ананың тұрақты бақылауы мүмкін емес. Оқушылардың тағы бір проблемасы мектептегі оқытудың әртүрлі жүйесі болып табылады. Оқушылар мұғаліммен «жанды» қарым-қатынасқа дағдыланған. Ал университетте студент тек аудиторияда жұмыс істеп қана қоймай, кітапхана, интернет және басқа да құралдарды пайдалана отырып, материалды өз бетінше меңгеруі қажет. Өйткені, оқу үрдісінде студенттің өзіндік жұмысына үлкен рөл беріледі. Осының салдарынан бірнеше пәндерден күтпеген жерден «қарыз» тапсыра алмауы, емтихан аптасының басында белгілі болып, сессияға дейін және сессия кезінде кептелістерге әкеледі.

Анықтамалық ақпараттық нұсқаулық – бірінші курс студенттерінің сәтті бейімделуіне жағдай жасау бойынша білім беру үдерісіне қатысушылардың қызметінің болашағы мен стратегиясын анықтайтын құжат.

Оқу құралының мақсаты мен міндеттері. Әдістемелік құралдың мақсаты – қандас, серпін және шетелдік 1 курс студенттерінің тілдік және психологиялық бейімделуін сәтті дамыту.

Оқу құралының міндеттері:

- оқушылардың табысты бейімделуіне ықпал ететін психологиялық-педагогикалық жүйе іс-әрекетін жүзеге асыру;
- бірінші курс студенттерін жаңа оқу жағдайларына дайындау;
- жаңа ұжымда бірінші курс студенттерінің әлеуметтік жағдайын орнату және қолдау;
- бірінші курс студенттері арасында жағымды тәрбиелік мотивтерді қалыптастыру;
- бірінші курс студенттеріндегі жаңа білім беру ортасына байланысты тілдік және психологиялық жайсыздықтың алдын алу және жою.

Осы бағдарламасын жүзеге асыру кезеңдері. Іске асыру бірінші оқу жылына арналған және шартты түрде 2 кезеңге бөлуге болатын іс-шараларды ұсынады.

1. Дайындық кезеңі (тамыз-қыркүйек) – кандас, серпін, шетел студенттері туралы мәліметтерді жинау мен өңдеуді, бірінші курс студенттерінің соматикалық және психологиялық жағдайын бағалауды, оларды оқытудың шарттары, ұйымдастырылуы мен мазмұны туралы хабардар етуді қамтиды, университеттегі оқу қызметі; бұрынғы талапкерлердің жаңа білім беру ортасына енуіне әлеуметтік-психологиялық қолдау көрсету. Нәтиже: бірінші курс студенттері туралы жеткілікті ақпараттың болуы.

2. Негізгі кезең (қыркүйек-қазан) – студенттерді кешенді топтық психологиялық тексеруден тұрады және алынған ақпаратты оқу процесінде проблемалық жағдайлардың туындауының алдын алу үшін педагог-психологтардың семинарларын, жеке және топтық консультацияларын өткізу үшін пайдалануды қарастырады; ынтымақтастық студенттік командаларды құру және бейімделмеген студенттерге көмектесу үшін студенттермен түзету және тәрбие жұмысы; жаңа ортада жұмыс істеуге бейімделмеген студенттерге кеңес беру және оқыту. Нәтиже: бірінші курс студенттерінің сәтті бейімделуі.

Бағдарламаны жүзеге асыру механизмі. Бағдарламаны жүзеге асыру бойынша іс-шараларды үйлестіруді университеттің жастармен тәрбие жұмысы жөніндегі бөлімінің әлеуметтік-педагогикалық және психологиялық қызметі жүзеге асырады. студенттермен ұйымшыл студенттік топтардың қалыптасуына ықпал ететін іс-шаралар жүргізіледі. Студенттердің әлеуметтенуі мен бейімделуі келесідей: - университет кеңістігінде бағдарлау - әдетте университет кампусы бойынша экскурсиялар өткізу, ҚарУ мұражайына, университет ғимараттарына бару және т.б.

Студенттерге конспект жазу, дәрістерді тыңдау және жазу, оқу материалымен өз бетінше жұмыс істеу дағдылары бойынша

ұсыныстар беріледі. Студенттердің диагностикасы, оның ішінде тұлғаның мінез-құлық ерекшеліктерінің диагностикасы, оқу тобындағы және жалпы топпен қарым-қатынас ерекшеліктері, оқу мотивтері, құндылық бағдарлары мен өзін-өзі бағалау ерекшеліктерін диагностикалау жүзеге асырылып анықталды. Студенттер үшін студенттік топтарды біріктіруге бағытталған әлеуметтік-психологиялық тренингтер, тілдік ерекшеліктерді дамытуға және тілдік кедергіні жеңуге арналған ойындар өткізіледі.

Бейімделу процесі жылдам немесе баяу болуы мүмкін, бұл шетелдік студенттердің өмір сүру сапасына да, олардың академиялық жетістіктеріне де әсер етеді. Дезадаптация жағдайы әлеуметтік ортаның нормалары мен құндылықтарынан бас тартумен, адам қызметінің мақсаттары мен түрлерін шатастырумен, оның қарым-қатынас шеңберінің тарылуымен және мәселелерді шешуден бас тартумен және т.б.

Кедергілердің түрлері. Әртүрлі бейімделу кедергілері студенттердің білім алуға және өмір сүруге бейімделуінің табысты дамуына негізгі кедергілердің бірі, ақпараттың бұрмалануы немесе реципиент мүлде игерілмейтін коммуникациялық бұзылыстарымен байланысты. Физиологиялық кедергілер (уақыт белдеулерінің өзгеруі, басқа тамақ пен су) студенттің шет елде болуының алғашқы апталарында сөзсіз пайда болады, бірақ кедергілердің басқа түрлерін жеңген жағдайда олардың өтуі оңай және жылдамырақ болады.

Психологиялық тосқауылдың себебі коммуниканттар арасындағы әлеуметтік-мәдени айырмашылықтар: қарым-қатынас процесінде қолданылатын белгілі бір ұғымдарды әртүрлі түсіндіруге әкелетін әлеуметтік, саяси, діни және кәсіби айырмашылықтар. Психологиялық кедергіні жеңуде реципиенттің алдында коммуникатордың сенімділігінің маңызы зор. Қарым-қатынас неғұрлым жоғары болса, ұсынылған ақпаратты игерудегі кедергілер соғұрлым аз болады.

Эмоционалдык кедергілер бейімделу процестерінің бастапқы кезеңдерінде де жиі туындайды, өйткені бөтен аймақта болудың бастапқы кезеңі әрқашан эмоционалды шамадан тыс жүктемемен байланысты.

Мазасыздықты қамтитын эмоционалдык факторлар топ ішілік процестерде, өзін және басқаларды түсіну қабілетінде маңызды рөл атқарады, сол арқылы бейімделудің сәттілігін анықтайды. Тілдік кедергі, әрине, ең маңызды мәселе, оның шешімі бейімделудің көптеген аспектілерімен байланысты: білім беру, әлеуметтік-мәдени және психологиялық. Тілдік кедергіні сәтті жеңу, ең алдымен, мотивацияның қарқындылық дәрежесіне байланысты. Шетелдік студенттермен ұйымдастырушылық, білім беру және тәрбиелік аспектілерде жұмыс істейтін қызметтердің өкілдері осы қарқындылықты арттыруға шақырылады.

Түсінбеушілік кедергілерінің, әлеуметтік және мәдени айырмашылықтардың және көзқарас кедергілерінің болуы туралы айтуға болады. Түсінбеушілік қарым-қатынасқа қатысушылар әртүрлі тілдерде және диалектілерде сөйлегенде, сөйлеу және дикцияда айтарлықтай кемшіліктері бар, түсініксіз, жылдам сөйлегенде, сөйлеуге көптеген паразиттік дыбыстарды енгізгенде пайда болады. Тіпті бір мәдениеттің ішінде де көптеген микромәдениеттер бар, олардың әрқайсысы өз мағыналарының микро өрісін жасайды. Мұндай айырмашылықтар әр түрлі мәдениеттерге келгенде айқынырақ көрінеді. Түсінуге коммуникатордың сөйлеу мәнері, қарым-қатынас жағдайы, қарым-қатынас жасаушылардың психологиялық жағдайы әсер етеді. Ақырында, әңгімелесушіге мәлімдеменің логикасы тым күрделі немесе дұрыс емес болып көрінгенде, түсінбеудің логикалық тосқауылының болуы туралы айтуға болады.

Гендерлік кедергі болуы мүмкін. Әсіресе жиі психологиялық тосқауылдың себебі коммуниканттар арасындағы әлеуметтік-мәдени айырмашылықтар: әлеуметтік,

саяси, діни және кәсіби айырмашылықтар, сонымен қатар әңгімелесушінің беделі/өкілетті еместігі болып табылады. Әр түрлі кедергілерді жеңу барысында оқушыда оның алдында тұрған міндеттерді жүзеге асыруға ықпал ететін белгілі бір мінез-құлық жүйесі қалыптасады. Демек, жаңа білім беру жағдайында шетелдік студенттердің әлеуметтік-мәдени бейімделуін педагогикалық жүйенің мақсатына жетуді қамтамасыз ететін адекватты мінез-құлық принциптерінің тұрақты жүйесін қалыптастыру ретінде қарастырған жөн.

Тілдік кедергі және оны еңсеру жолдары.

Мәдени лингвистика - бұл тілде бейнеленген мәдени құндылықтардың жұмыс істейтін жүйесі ретінде объектілерді тұтас теориялық және сипаттамалық зерттеу. Аталмыш тіл білімі мен мәдениеттанудың тоғысында пайда болған тіл білімінің жанды ұлттық тілде жинақталған және тілдік процестерде көрінетін материалдық және рухани мәдениетті зерттейтін гуманитарлық пән ретінде, зерттеу нәтижелерін қамтитын білімнің интеграциялық саласы, мәдениеттану және лингвистика, этнолингвистика және мәдени антропология салалары. Қандас, серпін, шетелдік 1 курс студенттері үшін бейімделудің ең қиын құрамдас бөлігі қазақ, орыс және шетел тілдерін жеткілікті деңгейде меңгеру қажеттілігінен туындаған оқу қызметі («тренинг, білім беру шок») болып табылады, күнделікті деңгейде де, университетте аудиторияда да коммуниканттардың сөзін түсіне отырып (дәріскердің ауызша сөзін тыңдау және меңгеру) кәсіби маңызды білім мен дағдыларды меңгеру, сонымен қатар оның бірліктерін үйлесімді сөйлеуде жаңғырту.

Бағдарламаның күтілетін нәтижелері. Бұл бағдарламаны іске асыру төмендегілерден тұрады:

- бірінші курс студенттері арасында жағымды тәрбиелік мотивтерді дамыту;
- жана ұжымда оң әлеуметтік мәртебені орнату және қолдау;

- бірінші курс студенттері арасындағы психологиялық және тілдік ыңғайсыздықты жеңу;

- бірінші курс студенттерінің табысты әлеуметтік-психологиялық бейімделуін қамтамасыз ету;

- университеттің оң имиджін қалыптастыру мақсатында студенттердің адамгершілік және мәдени деңгейін көтеру.

**1 курс қандас, серпін, шетелдік студенттерінің табысты
лингвистикалық және психологиялық бейімделуін
қамтамасыз ету бойынша
ІС-ШАРАЛАР ЖОСПАРЫ.**

1 курс қандас, серпін, шетелдік студенттерімен жұмыс жасау аспектілері.

Тұлғаның қажеттілік-мотивациялық ерекшеліктері

Жұмыс бағыттары	Жұмыстың мазмұны
Диагностикалық және зерттеу жұмыстары	Ұсынылған кәсіби қызмет саласындағы тұлғалық бағдарларды, жоғары білім алу мотивтерінің құрылымын, мінез-құлық мотивтерін зерттеу. Әлеуметтік бағытталған мотивтерді талдау. (Сауалнама, анкета)
Түзету-дамыту жұмыстары	Өзін-өзі жетілдіруге және өзін-өзі реттеуге ықпал ететін оң мотивациялық көзқарастарды дамыту. (Жеке және топтық түзету бағдарламаларын әзірлеу және енгізу, тренингтер мен оқу сабақтарын өткізу.)
Психологиялық кеңес беру	ЖОО-да оқудың оң мотивтерін таңдау және бекіту кезінде психологиялық қолдау (топтық кеңестер)
Ұйымдастыру-әдістемелік жұмыс	Жағымды мотивациялық көзқарастарды қалыптастыруда әдістемелік көмек көрсету. (университет базасымен, ғимараттарымен және жатақханаларымен таныстыру)

**Оқушының әлеуметтік-психологиялық бейімделуінің
жеке ерекшеліктері**

Жұмыс бағыттары	Жұмыстың мазмұны
Диагностикалық және зерттеу жұмыстары	Тіл диагностикасы, оқушылардың әлеуметтік-психологиялық бейімделуі, дезадаптация белгілері. Тұлғаның эмоционалды-еріктік сферасының

	ерекшеліктерін диагностикалау. («К. Роджерс пен Р. Даймондтың әлеуметтік-психологиялық бейімделуін диагностикалау әдістемесі» (7-қосымша), «Г.Ю. Эйзенктің ересектерге арналған тұлғалық сауалнамасы (EPQ)»).
Түзету-дамыту жұмыстары	Әлеуметтік-психологиялық бейімсіздік белгілерін түзету, психикалық функцияларды өзін-өзі реттеу әдістерін үйрету, тұлғаның эмоционалдық сферасын түзету (мазасыздық деңгейін төмендетуге, фрустрация жағдайын жеңуге бағытталған топтық түзету бағдарламаларын жүзеге асыру, тренингтер мен тренингтер өткізу.)
Психологиялық кеңес беру	Студенттерге стресстік жағдайларда көмектесу, диагностика нәтижелері бойынша жеке және топтық консультациялар өткізу.
Профилактикалық жұмыс және тәрбие	Стресстің, травматикалық жағдайлардың және эмоционалды шамадан тыс жүктеменің психологиялық алдын алу.

Тренингтер, пікірталас, дөңгелек үстелдер мен ойындар өткізу

«ӘЛЕУМЕТТІК-ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДЕЗДАПТАЦИЯ ЖӘНЕ ОНЫҢ АЛДЫН АЛУ» СҰХБАТ

Бейімделу – адамның қалыптасқан өмір сүру жағдайларына, жағдайға, қоршаған ортаға бейімделуі. Деадаптация – адамның әлеуметтік орта жағдайына бейімделу қабілетінің жартылай немесе толық жоғалуы. Бірінші кезеңде әңгімелесу-танысу жүргізіледі. Өзіңіз туралы, оның ішінде хобби және хобби туралы ақпаратты айту керек. Осылайша тілдік кедергі еңсеріліп, қызығушылық қарым-қатынастар орнайды.

Келесі кезең – оқушының психологиялық жағдайын анықтауға арналған тест. Нәтижелер құпия болып табылады, студент өзі қорытынды жасайды.

Тест «Психикалық жағдайда өзін-өзі бағалау» Біз сізге әртүрлі психикалық жағдайлар сипаттамасын ұсынамыз. Егер бұл шарт сізге тән болса, 2 ұпай, егер бұл жағдай орын алса, бірақ анда-санда болса, онда 1 ұпай, мүлдем сәйкес келмесе - 0 ұпай беріледі.

I

- 1) Мен өзімді сенімді сезінбеймін.
- 2) Ұсақ-түйек нәрселерден жиі қызарып қаламын.
- 3) Менің ұйқым тынышсыз.
- 4) Менің көңілім тез түседі.
- 5) Мен тек ойдан шығарылған қиындықтарға алаңдаймын.
- 6) Қиындықтар мені қорқытады.
- 7) Мен өзімнің кемшіліктерімді зерттегенді ұнатамын.
- 8) Мен тез сенемін.
- 9) Мен күдіктенемін.
- 10) Күтуге әрең шыдаймын.

II

- 11) Көбінесе менің ойымша, қиындықтан шығудың жолын таба алатын жағдаяттар үмітсіз болып көрінеді.
- 12) Қиындықтар мені қатты ренжітеді, көңілім түсіп кетеді.
- 13) Қиындыққа тап болғанда, мен өзімді кінәлауға бейіммін.
- 14) Бақытсыздықтар мен сәтсіздіктер маған ештеңе үйретпейді.
- 15) Нәтижесіз деп санап, күресуден жиі бас тартамын.
- 16) Мен өзімді жиі қорғансыз сезінемін.
- 17) Кейде менде үмітсіздік болады.
- 18) Қиындықтарға жолыққанда абдырап қалдым.
- 19) Өмірдің қиын сәттерінде өзімді балаша ұстаймын, мені аяғанды қалаймын.
- 20) Мінезімдегі кемшіліктерді түзеуге болмайтын нәрсе деп санаймын.

III

- 21) Ең соңғы сөзді өзіме қалдырамын.
- 22) Әңгімелесу барысында әңгімелесушінің сөзін жиі бөлемін.
- 23) Мен тез ашуланамын.
- 24) Мен басқаларға ескерту жасағанды ұнатамын.
- 25) Мен басқалар үшін авторитет болғым келеді.
- 26) Мен азға қанағаттанбаймын, көп нәрсені қалаймын.
- 27) Ашуланғанда өзімді жақсы ұстамаймын.
- 28) Мен мойынсұнғаннан гөрі жетекшілік етуді ұнатамын.
- 29) Менде өткір, дөрекі қимыл бар.
- 30) Мен кекшілмін.

IV

- 31) Маған әдеттерімді өзгерту қиын.
- 32) Зейінді ауыстыру оңай емес.
- 33) Мен барлық жаңалыққа өте сақпын.
- 34) Мені сендіру қиын.
- 35) Көбінесе мен өзімді босатуға болатын ойдан шыға алмаймын.
- 36) Мен адамдарға оңай жақындамаймын.
- 37) Жоспардың аздап бұзылуы да мені ренжітеді.
- 38) Мен жиі қыңырлық көрсетемін.
- 39) Мен тәуекелге баруға құлықсызмын.
- 40) Күнделікті тәртіптен ауытқуды байқаймын.

Сұрақтардың әрбір тобы үшін жалпы ұпайларды есептеңіз:

I. _ 1 – 10 сұрақ – қобалжу;

II. 11 - 20 сұрақ - фрустрация (қанағаттанбау);

III. 21 – 30 сұрақ – агрессивтілік;

IV. 31 - 40 сұрақ - қатаңдық (ойлардағы, сезімдер мен әрекеттердегі икемділіктің жеткіліксіздігі.

Ұпай ұпайы.

I. _ Мазасыздық: 0 - 7 - мазасызданбау;

8 - 14 - мазасыздық орташа, қолайлы деңгей;

15 - 20 - өте алаңдатады.

II . Фрустрация: 0 - 7 - өзін-өзі бағалауы жоғары емес, сәтсіздікке төзімді, қиындықтардан қорықпайды;

8 - 14 - қанағаттанбаудың орташа деңгейі;

15 - 20 - сізде өзін-өзі бағалау төмен, сіз қиындықтардан аулақ боласыз, сәтсіздіктен қорқасыз.

III . Агрессивтілік: 0 - 7 - сіз сабырлысыз, өзіңді ұстайсыз;

8 - 14 - агрессивтіліктің орташа деңгейі;

15 - 20 - сіз агрессивтісіз, тұрақты емессіз, адамдармен қарым-қатынаста және жұмыс істеуде қиындықтар бар.

IV. Қаттылық: 0 - 7 - зейіннің оңай ауысуы;

8 - 14 - орташа деңгей;

15 - 20 - қатты көрінетін қатаңдық, мінез-құлықтың өзгермейтіндігі, сенімдері, көзқарастары, олар алшақ болса да, нақты жағдайға сәйкес келмейді. Жұмысты, оқуды өзгерту, отбасындағы өзгерістер сізге қарсы.

Стрестік жағдайда, өмір мен іс-әрекеттің жаңа жағдайларына бейімделу процесінде эмоциялар ашу, қорқыныш, реніш түрінде көрінеді - бейімделу процесі қарсылыққа тап болған кезде. Бейімделген тұлға өз сезімдерін «сенім» және «махаббат» түрінде көбірек көрсетеді.

«Қорқыныш пен тітіркенуді қабылдау» тренингі

Адам өзіне жаңа және түсініксіз, әдеттен тыс құбылыспен кездескенде, оның бойында қорқыныш сезімі пайда болуы мүмкін. Бірақ жағымсыз оқиға орын алғанда, біз оны ыңылдамай, шағымданбай, әдеттегідей қабылдауға тырыссақ жақсы болар еді: әлем біздің жоспарларымызға бейімделмейді. Үнді мақалы: "Аяғыңыз тікеннен ауырмасын десеңіз, бүкіл жерді кілеммен жабыңыз. Бірақ аяқ киім алу оңай әрі арзан" дейді. Өміріңіздің жаңа жағдайларына тап болған кезде мінез-құлқыңызды, ойларыңызды және сезімдеріңізді есте сақтаңыз: сіз бүкіл жерді кілеммен жабуды жоспарлап жатырсыз ба?

Сонымен, қабылдау - қиын жағдайда еркін болудың ең практикалық жолы. Көтерілістен қабылдауға көшу өте маңызды салдарға байланысты: біз өмірді мектеп ретінде қабылдай бастаймыз, мұнда бірқатар жағдайлар бізге сабақ береді.

Сіз қорқыныш пен тітіркенуді әртүрлі жолдармен айтарлықтай азайта аласыз, бірақ сіз оларды біздің өмірімізден толығымен жоя алмайсыз. Қорқыныш пен тітіркенумен күресе отырып, біз оларға тек қосымша күш беріп, тұйық шеңберге түсеміз. Қабылдау арқылы біз олардың күшін әлсіретеміз. Ашуымызға тітіркенбей, өз сезімімізді қабылдай аламыз.

Атақты психотерапевт Пьеро Ферруччи қабылдау үшін бес нүктеден тұратын бес қадамдық формуланы ұсынады.

Бірінші қадам. Өміріңізде сіз болған немесе риза болған нәрсе туралы ойланыңыз. Бұл сүйікті адамның болуы, керемет денсаулық, қызықты саяхат және т.б. болуы мүмкін. Бұл оқиғаны жарқын елестетіп көріңіз, оны бағалаңыз, оның сізге не беретіні мен беретіні және одан не үйренуге болатыны туралы ойланыңыз.

Екінші қадам. Енді өміріңізде аулақ болғыңыз келетін нәрсені немесе біреуді ойлап көріңіз. Тағы да елестетіп көріңіз, оған деген реакцияңызды мұқият талдаңыз. Реакцияларды болдырмауға немесе тоқтатуға тырыспай бақылаңыз. Әдеттегі бас тарту стратегияңызды қайта қараңыз. Бұл сіздің денеңіздің, сезімдеріңіз бен ойлауыңыздың деңгейінде қалай көрінетінін біліңіз.

Үшінші қадам. Енді сізбен жағдайлар мен оқиғалардың кодталған тілінде сөйлесу арқылы өмір сізді бағыттайды деп есептеңіз. Осы немесе басқа жағдайда, белгілі бір оқиғада қандай хабар бар? Осы сұрақты ойлаған кезде ойыңызға келген барлық идеяларды жазыңыз.

Төртінші қадам. Енді сіздің алғысыңызды тудыратын нәрсеге немесе оқиғаға оралыңыз. Оны қайтадан елестетіңіз, бұл туралы түсіністікпен ойлаңыз және мүмкіндігінше қабылдауыңызды біліңіз.

Бесінші қадам. Енді сіз қабылдаған қабылдау түрімен жағымсыз жағдайға оралыңыз. Бұл жағымсыз жағдайдың еріксіздігінің уақытша сипатын елестетіп көріңіз. Дәл сол бір ләззат әкелетін дүние қиындық тудыруы мүмкін екенін түсініңіз және өзіңізді дайын және дайын сезінсеңіз, саналы, әдейі қабылдауға мүмкіндік беріңіз.

Ойындар өткізу.

«МАҚТАУЛАР»

Шеңберге тұрып, қатысушылар қол ұстасып тұрады. Көршісінің көзіне қарап, оған бірнеше жылы сөздер айту керек, оны бір нәрсе үшін мақтау керек. Қабылдаушы басын изеп: «Рахмет, мен өте ризамын!» - дейді. Сосын көршісіне комплимент айтады. Жаттығу шеңбер бойымен орындалады.

Ұсыныстар:

1. Егер сіз бұл жаттығуды жаңадан бастағандар арасында өткізсеңіз: кейбір студенттер мақтау айта алмайды, оларға көмек керек. Мақтаудың орнына жай ғана «дәмді», «тәтті», «гүл», «сүт» сөзін айтуға болады.

2. Егер студентке мақтау айту қиын болса, көршісінің мұнайып кетуін күтпе, өзің мақтау айт.

«ҚАҒАЗ ПАРАҒЫНДАҒЫ САЯХАТ»

Ойын үшін сізге ватман қағазы мен бояулар қажет. Сіз топпен немесе жұппен ойнай аласыз. Сіз мынаны ұсынасыз: «Бүгін бәріміз ... бір парақ қағаз арқылы саяхатқа шығамыз. Үлкен суретті жасауға әрқайсыңыз үлес қосасыз. Бірінен соң бірі шығып, сызықтар саламыз. Бұл жағдайда бір ережені сақтау керек: сіз щетканы (маркерді) қағаздан жұлып ала алмайсыз. Адам қолын қағаздан алып тастаған бойда бұл оның бітті деген белгісі. Сонымен қатар, әрқайсымызға шектеулі уақыт, шамамен 10 секунд беріледі. Ешкім бұдан ұзақ сурет сала алмайды, бірақ егер біреу мұны аз уақытта жасай алса, бұл жақсы. Нәтижемізді

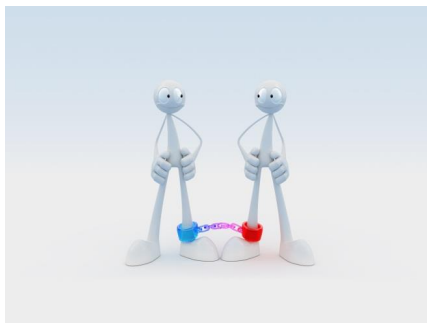
бағаламай, тез жұмыс істегеніміз дұрыс. Және тағы бір нәрсе: біз сызған сызықтар қиылысуы мүмкін, біз әртүрлі түсті маркерлерді таңдай аламыз, біз қалағанымызды сала аламыз. Бірақ сонымен бірге есіңізде болсын - қылқалам (маркер) қағазға тиюді тоқтатқаннан кейін, біз өз жерімізге оралуымыз керек ».

«ЖҰБЫҢДЫ ТАП – 2»

Жануарлар жазылған карточкалар алдын ала дайындалады, сол жануар екі карточкаға салынуы керек. Содан кейін қатысушыларға карточкалар таратылады, барлығы басқаларға айтпай, қай жануарды алғанына қарайды. Содан кейін барлығы көздерін жұмып, картада жазылған жануардың дыбыстарын шығаруы керек. Осылайша, әркім өз жарын іздейді. Бірінші табылған жұп жеңеді. Жануарлардың мысалы: мысық, ит, сиыр, ағеш, ешкі, үкі, жылан, тарақан.

«БІЗ ОСЫНДАЙМЫЗ»

Қатысушылар 2 шеңберге тұрады - ішкі және сыртқы. Екі шеңбердегі қатысушылардың саны бірдей болуы керек. Сыртқы шеңберге қатысушылар серіктестеріне: «Сіз бен біз бұл жағынан ұқсаспыз...» деген сөздерден басталатын сөз тіркесін айтады. Ішкі шеңбер мүшелері: «Сіз бен біздің айырмашылығымыз сол...» деп жауап береді. Содан кейін жетекшінің бұйрығымен

ішкі шеңбердегі қатысушылар серіктесін ауыстырып қозғалады. Ішкі шеңбердің әрбір мүшесі сыртқы шеңбердің әрбір мүшесімен кездескенше процедура қайталанатын.

«БІРІНШІДАН ЕКІНШІГЕ»

Ойыншылар қолдарын алға қойып отырады. Ойын басталғанға дейін олар сандық тәртіпте төлеуі керек. Содан кейін барлығы бірігіп, синхронды түрде қимылдар тізбегін қайталай бастайды: оң қолдың саусақтарын қағу, сол қолдың саусақтарын қағу, қолдарын шапалақтау, тізелерін шапалақтау. Қозғалыстар бірінші рет «бос» күйде болған кезде, бірінші нөмір белгілі бір виртуалды хабарламаны бере бастайды: оң қолмен басқанда ол өз нөмірін айтады, сол қолмен басқанда ол кімге жіберетінін хабарлайды. хабарлама, мысалы: «Бірінші-оныншы!» Оныншы бастаманы қолына алып, келесі шертулермен өзі хабарды жібереді. Тағыда басқа. Егер ойыншылардың бірі қателесе немесе жойылған нөмірге сілтеме жасаса, оның өзі ойыннан шығарылады. Синхронды қозғалыстар қайтадан басталады, ұлғайту бағытында шығыс нөмірге жақын нөмір беруді бастайды. Ойын жалғыз қатысушы қалғанға дейін жалғасады немесе басқа ешкім жойылмайтыны белгілі болады. Ешкім тым ұзақ ұшпаса, қозғалыстардың қарқынын арттыруға болады.

2. Жоғарыдағы ойынның басқа нұсқасы, бірақ қарапайым, Cookie файлдары. Ойыншылар шеңберге тұрып, сан ретімен санайды. Барлығы бірігіп, синхронды түрде қолдарын, тізелерін, қолдарын, тізелерін және т.б. соға бастайды және былайша сөйлеседі: Барлығы:

Who took the cookies from the cookies can? (Кэмпитті кэмпит банкасынан кім алды?)

Бір (бірінші немесе бастама берілген):

- - Number ten took the cookies from the cookies can! (Он нөмір кэмпит банкасындағы кэмпитті алды).

Бір (адам ұрлады деп айыпталған, біздің мысалда оныншы):

- Who?! Me?! Not me!!!

Барлығы :

- Then who took the cookies from the cookies can? (Сонда кәмпит банкасындағы кәмпитті кім алды?).

Тағыда басқа. Кім қателесе, ойыннан шығады.

3. Осы ойынның тағы бір нұсқасы, одан да оңай, «**Бес қолтырауын**». Қатысушылар бір-біріне қарама-қарсы орналастырылады (отыру, тұру, жату, не болса да, ең бастысы барлығы барлығын көреді), сандарды дәстүрлі бөлуден кейін көшбасшы бастайды:

- Орманнан 5 қолтырауын шықты ...

-Неге 5? - 5-ші нөмірдегі ойыншыға өкпелей бастайды.

- Қанша? – деп сұрайды жүргізуші.

- Он! - деп жауап береді бесінші.

-Неге он болды? – енді оныншы ашулы.

Тағыда басқа. Қателік жасаған адам шығады.

«ҚАҒАЗДАҒЫ СҰРАҚТАР»

Әркім өзі жауап алғысы келетін сұрақты шағын қағазға жазады. Сұрақтар қалпақшаға бүктеледі, араластырылады және кездейсоқ ретпен қатысушыларға таратылады. Әр қатысушы өзіне қойылған сұраққа жауап береді. Маңызды жұмыстан аулақ болу мүмкін - «Менің шашым қандай түсті» сияқты сұрақтарды жазу. Жүргізуші оған мұндай «ақтау сұрағы» қандай болатынын алдын ала айта алады.

«КЕСТЕЛЕРМЕН»

Кіре берісте әрбір қонақ өзінің жаңа есімін алады – арқасына жазуы бар қағаз жапсырылады (жираф, гиппопотам, тау бүркіті, бульдозер, нан кескіш, илемдеуіш, қияр және т.б.). Әрбір қонақ басқа қонақтардың атын оқи алады, бірақ, әрине, өзінің есімдерін оқи алмайды. Әрбір қонақтың міндеті – кеш барысында басқалардан жаңа есімін білу. Қонақтар сұрақтарға тек «Иә» немесе «Жоқ» деп жауап бере алады. Қағазында не жазылғанын бірінші білген адам жеңеді.

СТУДЕНТТИҢ ТҮЛҒАЛЫҚ ӘЛЕУМЕТТЕНДІРУІН ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕМЕСІ

М.И. Рожкованың әдісі оқушылардың әлеуметтік бейімделу, белсенділік, дербестік және адамгершілік тәрбиесі деңгейін анықтауға арналған. Іргелі зерттеудің әдісі тестілеу болып отыр.

Әдістеме білім беру ұйымдарының стандартты жағдайында жүзеге асырылады (топтық және жеке тестілеу түрлері мүмкін). Нәтижелерді интерпретациялау зерттеу мәліметтерін бағалау және өңдеуге сәйкес жүзеге асырылады.

Мақсаты: білім алушылардың әлеуметтік бейімделу деңгейін, белсенділігін, дербестігін және адамгершілік тәрбиесін анықтау.

Прогресс. Студенттерге 20 пікірді оқу (тыңдау) және олардың мазмұнымен келісу дәрежесін келесі шкала бойынша бағалау ұсынылады:

- 4 - әрқашан;
- 3 - әрқашан дерлік;
- 2 - кейде;
- 1 - өте сирек;
- 0 - ешқашан.

1. Мен ұстаздарым мен ата-анама барлық істер бойынша бағынуға тырысамын.

2. Менің ойымша, сіз әрқашан қандай да бір жағынан басқалардан ерекшеленуіңіз керек.

3. Мен нені қолға алсам да, табысқа жетемін.

4. Мен адамдарды кешіре аламын.

5. Мен барлық жолдастарым сияқты әрекет етуге тырысамын.

6. Кез келген кәсіпте басқалардан озғым келеді.

7. Мен өзімнің дұрыс екеніме сенімді болған кезде бірбеткей боламын.

8. Өмірдегі ең бастысы адамдарға жақсылық жасау деп ойлаймын.

9. Басқалар мені мақтайтындай әрекет етуге тырысамын.
 10. Жолдастармен сөйлесе отырып, өз пікірімді қорғаймын.
 11. Ойымда бір нәрсе болса, міндетті түрде орындаймын.
 12. Мен басқаларға көмектескенді ұнатамын.
 13. Мен барлығының менімен дос болғанын қалаймын.
 14. Егер мен адамдарды ұнатпайтын болсам, онда мен олармен араласпаймын.
 15. Мен әрқашан жеңіске жетуге және жеңуге тырысамын.
 16. Басқалардың қиыншылықтарын өзімдікі сияқты сезінемін.
 17. Мен жолдастарыммен ұрыспауға тырысамын.
 18. Басқалар менің пікіріммен келіспесе де, өз пікірімді дәлелдеуге тырысамын.
 19. Егер мен тапсырма алсам, міндетті түрде соңына дейін жеткіземін.
 20. Мен ренжігендерді қорғауға тырысамын.
- Нәтижелерді тезірек және оңай өңдеу үшін әрбір студент үшін шешімнің нөміріне ұпай қойылатын форманы дайындау қажет.

Жауап формасы

1	5	9	13	17
2	6	10	14	18
3	7	11	15	19
4	8	12	16	20

Алынған мәліметтерді өңдеу.

Оқушылардың әлеуметтік бейімделуінің бағасы бірінші жолдың барлық бағаларын қосып, осы соманы беске бөлу арқылы алынады. Автономиялық балл екінші жолмен ұқсас операциялар негізінде есептеледі.

Әлеуметтік белсенділікті бағалау – үшінші жолмен.

Студенттердің өмірдің гуманистік стандарттарына (адамгершілікке) берілгендігін бағалау – төртінші қатармен.

Нәтижелерді интерпретациялау: 0-2 – әлеуметтік бейімделудің төмен деңгейі (коэффициент екі баллдан төмен).

2-3 – әлеуметтік қасиеттердің даму дәрежесі (коэффициент екіден көп, бірақ үштен аз).

3 немесе одан да көп – әлеуметтенудің жоғары дәрежесі (коэффициент үштен көп).

БІРІНШІ КУРС СТУДЕНТІНІҢ АЛТЫН ЕРЕЖЕЛЕРІ.

№1 ереже: бірінші әсер қалдыру қажет өйткені екінші мүмкіндік болмайды.

Алғашқы күндері келіп, көңілі толмай, мұңайып, сәлем бермей жатсаңыз немесе мүлде келмеймін деп шешсеңіз (айтпақшы, сіз мұны істеп қойғансыз, басқа не бару керек), дөрекі болыңыз, тарс етіңіз, содан кейін бәріне жақсы және сүйкімді болу мен белгілі бір беделге ие болу өте қиын болады

№2 ереже: бірінші семестрде сабақтан бас тартуға болмайды.

Сізді ешкім басқармайтын сияқты. Ересек өмір басталды, әсіресе сіз басқа қалаға оқуға барсаңыз: ешкім бірден ата-анаңызға қоңырау шалып, сізді кілемде директорға шақырмайды. Иә, ешкімнің бақылауында емес. Бірақ сессияда барлық келмеушілік ең сәтсіз сәтте шығады. Содан кейін сіз бірінші сессиядан өтіп, ұшып кете алмайсыз. Бұл ұят, солай ма?

№3 ереже: әр нәрсеге дайын болыңыз.

Барлық әрекеттерге дайын болыңыз! Мұны өзіңіз үшін ережеге айналдырыңыз: сіз барлық семинарларға ерекшеліксіз дайындалуыңыз керек. Мұғалімдер мұны есте сақтайды және сіздің фамилияңыздың алдына «белгі» қояды - автоматты немесе жартылай автоматты емтихан. Сонымен қатар, олар сене бастайды және кемшілікті аз табады.

№4 ереже: заттарды алдын ала дайындаңыз.

Бірінші жылы дайындыққа кететін уақытты есептеу әлі де қиын. Сондықтан, бәрін соңғы сәтте үйренуге кіріспеңіз. Үй тапсырмасын бергеннен кейін бірден қараңыз.

№5 ереже: сессияға алдын ала дайындалу.

Барлық 128 сұрақты соңғы түнге қалдырмаңыз. Бұл сұрақтарды емтиханға немесе сынаққа дейін қалған күндер санына бөліңіз. Ұмытпаңыз: үйренгеніңізді қайталау үшін жарты күн қалдыру керек.

Біздің университет үлкен қалада орналасқан, жол жүруге көп уақыт кетеді. Жолда үйреніңіз. Үй тапсырмасын жоспарлаңыз және әлеуметтік желілерде «жабысып» қоймай, автобуста немесе шағын автобуста оқыңыз.

№6 ереже: өз бетіңізше үйреніңіз.

Есіңізде болсын: университет білім жинағы емес және сізге жазбалар жинағы берілген және сіз бірден керемет маман болатын орын емес. Жоқ, университет өзін-өзі ұйымдастыру, өзін-өзі реттеу, жоспарлау және білім туралы. Ал мұны бірінші курста түсінген дұрыс.

**АКАДЕМИК Е.А. БӨКЕТОВ АТЫНДАҒЫ
ҚАРАҒАНДЫ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ БАСҚАРМАСЫНЫҢ
ТІЗІМІ**

1 Дулатбеков Нұрлан Орынбасарұлы

Басқарма төрағасы – Ректор

2 Тәжбаев Еркебулан Мұратұлы

Басқарма мүшесі – Ғылыми жұмыс жөніндегі проректор

3 Сыздықов Мейіржан Жәкенұлы

Басқарма мүшесі – Әлеуметтік-мәдени даму жөніндегі

проректор

4 Жетпісбаева Бақытгүл Асылбекқызы

Басқарма мүшесі – Стратегиялық даму жөніндегі проректор

5 Жүсіпбек Талғат Зыпарбекұлы

Басқарма мүшесі – Академиялық мәселелер бойынша

проректор

КАМПУС НЫСАНДАРЫ

Бас ғимарат

Университет көшесі 28

Басқарма

Әкімшілік қызметтер

Қабылдау комиссиясы

Заң факультеті

Экономика факультеті

Ғылыми кітапхана

Баспа

Университеттің тарихы мұражайы

Археология мұражайы

Асхана

Медициналық орталық

Автобустар: № 40, 70, 145, 146, 02, 07 (Бөкетов университетінің аялдамасы)

№2 оқу ғимараты

Университет көшесі 28

Физика-техникалық факультеті

Математика және ақпараттық технологиялар факультеті

Қосымша білім беру факультеті

Буфет

Автобустар: № 40, 70, 145, 146, 02, 07 (Бөкетов университетінің аялдамасы)

№3 оқу ғимараты

Университет көшесі 28

Биология және география факультеті

Табиғат мұражайы

Буфет

Автобустар: № 40, 70, 145, 146, 02, 07 (Бөкетов университетінің аялдамасы)

№4 оқу ғимараты

Гоголь көшесі 38

Тарих факультеті

Буфет

Автобустар: № 40, 45, 53, 04, 07 («Боулинг» немесе «Медициналық университет» аялдамасы)

№6 оқу ғимараты

Мұқанов көшесі 41/1

Химия факультеті

«Физика-химиялық зерттеу әдістері» инженерлік бейіндегі аккредиттелген зертханасы

Буфет

Медициналық орталық

Автобустар: № 7, 70, 45, 118, 145, 02, 04, 07 («Оңтүстік-Шығыс автобекеті» аялдамасы)

№7 оқу ғимараты

Мұқанов көшесі 1

Дене шынықтыру және спорт факультеті

Буфет

Медициналық орталық

Автобустар: № 70, 118, 02, 04 («Қаржы колледжі»

аялдамасы)

№8 оқу ғимараты

Мұқанов көшесі 1

Филология факультеті

Философия және психология факультеті

Буфет

Медициналық орталық

Автобустар: № 70, 118, 02, 04 («Қаржы колледжі»

аялдамасы)

№9 оқу ғимараты

Мұқанов көшесі 1

Шетел тілдері факультеті

Қытай мәдениеті орталығы

Буфет

Медициналық орталық

Автобустар: № 70, 118, 02, 04 («Қаржы колледжі»

аялдамасы)

№11 оқу ғимараты

Карбышев көшесі 7

Педагогика факультеті

Буфет

Автобустар: № 70, 118, 02, 04 («Қаржы колледжі»

аялдамасы)

СТУДЕНТТЕР ҮЙЛЕРІ

№ 1,2,3,4

Университет көшесі 28

10 қабатты ғимараттар

Лифт

Санитарлық қондырғысы бар тұрғын үй секциялары

Душ бөлмелері

Қабаттағы тұрмыстық бөлмелер

Кір жуатын бөлме

Буфет

Демалыс бөлмесіндегі теледидар

WI-FI

Автобустармен қатынау: № 70, 118, 02, 04 («Университет көшесі» аялдамасы)

№ 5.6

Мұқанов көшесі 1

10 қабатты ғимараттар

Лифт

Санитарлық қондырғысы бар тұрғын үй секциялары

Душ бөлмелері

Қабаттағы тұрмыстық бөлмелер

Кір жуатын бөлме

Буфет

Демалыс бөлмесіндегі теледидар

WI-FI

Автобустар: № 70, 118, 02, 04 («29-шағын аудан» аялдамасы)

МӘДЕНИЕТ, ДЕМ АЛУ ЖӘНЕ СПОРТ НЫСАНДАРЫ

Студенттер сарайы

Университет көшесі 28

600 орындық концерт залы

Дайындық бөлмесі

Көрме залы

Гардероб

Автобустар: № 40, 70, 145, 146, 02, 07 (Бөкетов университетінің аялдамасы)

№12 оқу ғимараты
Мұқанов көшесі 13/3
Жеңіл атлетика аренасы
Спорттық ойындар алаңы
Жеңіл атлетика аймағы
Автобустар: № 7, 70, 145, 146, 02, 04 («Раха»
супермаркетінің аялдамасы)

«Жастар орталығы» демалыс орталығы

Университет көшес 28

Жабдықтары бар жаттығу алаңы

№ 40, 70, 145, 146, 02, 07 («Бөкетов атындағы университет»
аялдамасы)

№ 70, 118, 02, 04 («Университет көшесі» аялдамасы)

**CALL-CENTER 8 7212 793 996,
8 7212 900 270**

**Карагандинский университет имени академика Е.А.
Букетова**

**В рамках внутривузовского проекта
«Проблемы социокультурной адаптации студенческой
молодежи в рамках университетского пространства (опыт
междисциплинарного исследования)»**

**СПРАВОЧНО-ИНФОРМАЦИОННОЕ ПОСОБИЕ ДЛЯ
УЧАЩИХСЯ 1 КУРСОВ КАНДАСОВ, СЕРПИНОВЦЕВ,
ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ
по
организации работы адаптации студентов**

Караганда 2022

Организация работы по адаптации студентов 1 курсов кандасов, серпиновцев, иностранных студентов: справочно-информационное пособие.

В методической разработке предоставлен план работы по адаптации студентов 1 курсов кандасов, серпиновцев, иностранных студентов Карагандинского университета имени академика Е.А. Букетова. В программе предоставлен план языковой и социальной поддержки студентов первокурсников. Представлены формы и методы работы по данному направлению. Рекомендовано для участников воспитательного процесса университета.

Составители:

Есказинова Ж.А. доктор PhD, ассоциированный профессор.

Джангельдинова С.Б. магистр, докторант факультета иностранных языков.

Данное справочно-информационное пособие подготовлено в рамках внутривузовского проекта Карагандинского университета имени академика Е.А. Букетова.

Ничто так не способствует процветанию, могуществу и счастью нации, как образование.

С самого рождения жизнь ребенка складывается из двух различных побуждений.

Одно — это потребность есть, пить и спать, без чего тело ребенка не сможет стать приютом души, не будет расти и крепнуть.

Второе — желание все знать. Дитя стремится ко всему, что видят глаза и слышат уши: тянется к блестящему предмету, пробует его на ощупь и на вкус, ищет сближения с домброй или свирелью, услышав их необычные звуки. Подросши, он интересуется уже абсолютно всем: услышит ли лай собаки или звуки вечернего аула, смех или плач людей. Ребенок становится беспокойным. «Что это такое?», «Почему так получается?», «Зачем это делают?» От вопросов ребенка теряют покой взрослые.

Человек утверждается на земле, постигая тайны явлений природы или делая определенные предположения на этот счет. Это отличает его от животного, выдает его душу, говорит о разделении разума и воли...

Слова назидания великого Абая, слово седьмое.

Введение

Адаптация студентов является одной из наиболее значимых проблем на современном этапе развития высшей школы. От того, как они будут подготовлены на первом этапе, зависит уровень их дальнейшей профессиональной подготовки и деятельности. Средой адаптации студентов выступает образовательная система вуза в целом, которая характеризуется как структурными, так и функциональными компонентами.

Вузовская адаптация – процесс, во-первых, непрерывный, так как не прекращается ни на один день, а во-вторых, колебательный, поскольку даже в течение одного дня происходит переключение в самые различные сферы деятельности, общение, самосознание. На момент обучения студенты находятся не только в состоянии социально-психологической перестройки, но и языковой, так как процесс миграции обучающихся с разных регионов Казахстана процесс постоянный, а наличие языковых особенностей территориально зависящий от приграничных территорий является неотъемлемой составляющей нашей республики. Молодые студенты переживают период становления себя как самостоятельной личности, и все это сопровождается высокими нагрузками.

Начало обучения в высшем учебном заведении хронологически совпадает с новой стадией психологического развития человека, активным формированием его социальной зрелости, интенсивным нравственным и интеллектуальным развитием, моделированием образовательного и жизненного пути, выработкой оценочного отношения к условиям собственной жизнедеятельности. Это создает благоприятные условия для формирования у молодежи в этот период не только профессиональных знаний и умений, но и качеств, необходимых для эффективной социальной адаптации. Признавая многофакторную детерминированность адаптации студентов к

воспитательно-образовательной среде вуза, необходимо отметить роль педагогического управления этим процессом.

Актуальность программы. Подготовка квалифицированных молодых специалистов - является одним из важнейших направлений молодежной политики нашего государства. Следовательно, актуальной задачей учреждений, обеспечивающих получение высшего образования в республике, является задача развития конкурентоспособности будущих специалистов, которая отвечала бы возрастающим требованиям рынка труда к качеству трудовых ресурсов, на основе интеграции образования, науки и производства. Адаптация студентов многопрофильного вуза заслуживает особого внимания. Проблема адаптации молодежи более актуальна, когда речь идет о будущем специалисте, приехавшим с дальнего региона или близлежащего государства. Именно от того, как подготовлен молодой специалист, зависит уровень его профессиональной деятельности, а, следовательно, успешность возрождения той или иной специальности, эффективность работы любого производства. Основной целью развития языковой-психологической службы в вузе, является психолого-педагогическое сопровождение личности обучаемого в процессе образования, формирование у студента языковой и психологической готовности к жизненному самоопределению, включающему личностное, социальное и профессиональное развитие.

Процесс глобализации захватывает все регионы нашей страны. влияние глобализации характеризуется положительно, поскольку способствует межгосударственной интеграции, развитию экономического и политического сотрудничества и т.д., но вместе с тем, и отрицательно, поскольку глобализация ведет к гомогенизации культур, доминированию какой либо одной культуры (увеличение потребности к языкам больших народностей и исчезновение языков малых народностей), утрата самобытности языка и культуры.

Все эти и другие проблемы, вызванные резким развитием глобализационных процессов, стали предметом многочисленных и разносторонних исследований ученых: социологов, философов, политологов, культурологов, а также лингвистов.

По мнению казахстанского исследователя Е. Байдарова, «в современном мире происходит переход от национальной культуры к глобальной культуре, языком которой служит английский язык. Американский доллар используется во всем мире, западная массовая культура стремительно проникает в нашу жизнь, создается мировое информационное пространство (Интернет и другие, новейшие информационные и коммуникационные технологии), осуществляется глобализация западной культуры, возникает новая реальность – виртуальный мир и виртуальный человек. В этих условиях становится крайне актуальным вопрос о сохранении языковой и культурной идентичности, самобытности и уникальности культуры других народов планеты».

Знание указанных факторов и в целом этнических процессов важно, поскольку сохранение культурной самобытности этносов невозможно без знания существенных принципов межкультурного взаимодействия. При этом важнейшим механизмом поддержания и трансляции норм, ценностей, образцов этнической культуры выступает культурная традиция, репрезентирующая ту или иную национальную культуру. Данные факторы крайне важны в случаях, когда речь идет о миграционных процессах, поскольку в период глобализации наблюдается столкновение, сохранение, исчезновение или же взаимопроникновение этнической культуры.

В современном обществе происходит интенсивное развитие межкультурной коммуникации в разных сферах человеческой жизни: в области культуры, политики, научной и деловой деятельности, поэтому возникает необходимость выработки основ общения и взаимопонимания.

Сегодня, наряду с процессом обучения, значительную роль в реализации этой задачи приобретает процесс воспитания, поскольку мы должны подготовить не только грамотного специалиста, но и личность, которая стремится к развитию и самосовершенствованию. Педагоги, осуществляющие воспитательную работу в условиях вуза, обязаны знать, что одна из сложнейших задач – это обеспечение социализации студентов, создание позитивного морально-психологического климата в коллективе и условий для проявления активной жизненной позиции, инициативы, самостоятельности, формирования навыков здорового образа жизни.

При поступлении в вуз студент-первокурсник испытывает кризисное состояние, причинами которого являются изменения окружающей социальной реальности, способов ее восприятия и интерпретации, психологические потрясения. Это связано с тем, что поступление в ВУЗ приходится на один из критических периодов развития личности – юношеский возраст, связанный с личностным и профессиональным самоопределением вчерашних школьников. Проблемы возрастного кризиса накладываются на проблемы адаптации к новому социальному окружению, принятию нового социального статуса – «первокурсника», «студента». В настоящее время проблема адаптации студентов на начальном этапе профессиональной подготовки занимает одно из центральных мест в работе педагогов-психологов.

Адаптация студентов к обучению в вузе имеет свои особенности. Вхождение молодых людей в систему вузовского обучения, приобретение ими нового социального статуса студента требуют от них выработки новых способов поведения, позволяющих им в наибольшей степени соответствовать своему новому статусу. Такой процесс приспособления может проходить достаточно длительное время, что может вызвать у человека перенапряжение как на психологическом, так и на физиологическом уровнях, вследствие чего у студента снижается активность и он не может не только выработать

новые способы поведения, но и выполнять привычные для него виды деятельности.

Выделяют две стороны адаптации студентов:

- **профессиональную адаптацию**, под которой понимается приспособление к характеру, содержанию, условиям и организации учебного процесса, выработка навыков самостоятельности в учебной и научной работе;

- **языковую-психологическую** адаптацию, которая включает в себя и социальную, т.е. приспособление индивида к группе, взаимоотношениям в ней, выработка собственного стиля поведения и преодоление языкового барьера.

Различают три формы адаптации студентов-первокурсников к условиям вуза: - **адаптация формальная**, касающаяся познавательно-информационного приспособления студентов к новому окружению, к структуре высшей школы, к содержанию обучения в ней, ее требованиям к своим обязанностям; - **адаптация общественная**, то есть процесс внутренней интеграции (объединения) групп студентов-первокурсников и интеграция этих же групп со студенческим окружением в целом; - **адаптация дидактическая**, касающаяся подготовки студентов к новым формам и методам учебной работы в высшей школе, преодолев языковой барьер.

Языковой барьер для студентов 1 курсов кандасов, серпиновцев, иностранных студентов в первые месяцы адаптации несет психологический характер. Первый год обучения является основополагающим, именно на первом курсе формируется отношение молодого человека к учебе, к будущей профессиональной деятельности, продолжается «активный поиск себя». Даже отлично закончившие среднюю школу, на первом курсе не сразу обретают уверенность в своих силах. Первая неудача порой приводит к разочарованию, утрате перспективы, отчуждению, пассивности. Трудности возникают уже на этапе подготовки будущего первокурсника к поступлению в вуз. Выпускные экзамены, подготовительные

курсы, занятия с репетиторами связаны с напряженной умственной деятельностью в стрессовых для молодого человека условиях, что, в свою очередь, ведет к утомлению и переутомлению.

Когда период поступления оказывается позади, первокурсник погружается в мир опасной свободы. Студенты, поступившие на первый курс, нелегко воспринимают содержание и организацию учебного процесса в вузе. Это связано также и с тем, что в школе и дома они находятся под постоянным контролем родителей и учителей. Студенты не привыкли к самоконтролю. Основной контингент студентов поступает из области. Приехав в город, они уходят из-под опеки родителей и начинают свою самостоятельную жизнь. Поэтому постоянный контроль со стороны родителей невозможен. Еще одна проблема, с которой студенты сталкиваются это разные системы обучения в школе. Ребята привыкли к «живому» общению с учителем. А в вузе студенту необходимо работать не только на занятиях, но и самостоятельно изучать материал, пользуясь библиотекой, Интернетом и другими средствами. Ведь значительная роль в учебном процессе отводится самостоятельной работе студента. Следствием этого являются кажущиеся неожиданными задолженности по нескольким дисциплинам, обнаруживающие себя к началу зачетной недели и приводящие к перегруженности перед сессией и во время нее.

Справочно информационное пособие является документом, определяющим перспективы и стратегию деятельности участников воспитательного процесса по созданию условий для успешной адаптации студентов первого года обучения.

Цели и задачи пособия. Целью пособия является содействие успешной языковой и психологической адаптации студентов 1 курсов кандасов, серпиновцев, иностранных студентов.

Задачи пособия:

- осуществление психолого-педагогических системных мероприятий, способствующих успешной адаптации студентов;
- подготовка первокурсников к новым условиям обучения;
- установление и поддержание социального статуса первокурсников в новом коллективе;
- формирование у первокурсников позитивных учебных мотивов;
- предупреждение и снятие у первокурсников языкового и психологического дискомфорта, связанного с новой образовательной средой.

Этапы реализации данной программы. Реализация рассчитана на первый год обучения и предлагает проведение мероприятий, которые условно можно разделить на 2 этапа.

1. Подготовительный этап (август-сентябрь) – предполагает сбор и обработку информации о студентах кандасов, серпиновцев, иностранных студентов, оценку соматического и психологического статуса первокурсников, их информирование об условиях, организации и содержании учебной деятельности в ВУЗе; социально-психологическую поддержку вхождения бывших абитуриентов в новую образовательную среду. Результат: наличие достаточной информации о студентах-первокурсниках.

2. Основной этап (сентябрь-октябрь) – заключается в комплексном групповом-психологическом обследовании студентов и предусматривает использование полученной информации для проведения семинаров, индивидуальных и групповых консультаций педагогов-психологов для предотвращения возникновения проблемных ситуаций в учебном процессе; коррекционно-просветительскую работу со студентами для формирования сплоченных студенческих коллективов и помощи дезадаптированным студентам; консультаций и просвещение студентов, не адаптировавшихся к

работе в новой среде. Результат: успешная адаптация студентов-первокурсников

Механизм реализации программы. Координацию деятельности по реализации программы осуществляет социально-педагогическая и психологическая служба управления по воспитательной работе с молодежью вуза. Со студентами проводятся мероприятия, способствующие формированию сплоченных студенческих групп. Акценты социализации и адаптации студентов заключаются: - ориентация в пространстве вуза – обычно решается путём проведения экскурсий по академгородку вуза, посещение музея КарУ, корпусов Вуза и др.

Студентам даются рекомендации по ведению конспектов, как правильно слушать и записывать лекции, умение самостоятельно работать с учебным материалом. Осуществляется диагностика студентов, включающая диагностику характерологических особенностей личности, особенности взаимоотношения в учебной группе и с группой в целом, определяются мотивы учения, ценностные ориентации и особенности самооценки. Для студентов проводятся социально-психологические тренинги, направленные на сплочение студенческих групп, игры на развитие языковых особенностей и преодоления языкового барьера.

Процесс адаптации может протекать быстрее или медленнее, что отражается и на качестве жизни иностранных студентов, и на их учебных успехах. Ситуация дезадаптации сопровождается неприятием норм и ценностей социальной среды, смешением целей и видов деятельности человека, сужением круга его общения и отказом от решения проблем и т.д.

ЛИЧНОСТНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СТУДЕНТОВ ПЕРВОКУРСНИКОВ.

Требования к высокому уровню гуманитарной и, в частности, психологической культуры специалистов различных областей становятся все более значимыми. Наряду с высоким уровнем умственных способностей большое значение приобретает так называемый "социальный интеллект", который имеет следующие черты: понимание других людей, легкость установления контактов, стремление к достижениям, контроль над собственными эмоциональными проявлениями, достаточная уверенность в себе и т.д. Перечисленные характеристики социального интеллекта входят в более общее понятие психологической культуры личности. В этом плане студенту важно развить в себе необходимые в жизни качества, связанные с психологической культурой, независимо от выбираемой специальности.

В практике вузовской подготовки отмечается, что первокурсникам высших учебных заведений оказывается недостаточное внимание личностному ориентиру, что сказывается на дальнейшем формировании готовности студента к самосовершенствованию и саморазвитию, что является актуальным в эпоху цифровизации и дистанционному обучению. Современные условия жизни общества требуют от будущих специалистов быстрой адаптации и активной самореализации.

Проблема самореализации является личностной проблемой человека. Стремление человека к поиску смысла своей жизни и ее реализации является врождённым, если смысл остается не реализованным, то возникает феномен «экзистенциальный вакуум», т.е. ощущение фрустрации, скука, апатия [В.Франкл].

Все это ведет к нервным расстройствам, депрессии. Период адаптации в ВУЗе является переломным для многих первокурсников невзирая на тот факт, оторван он от семьи или

нет. Для студентов 1 курса кандасов, серпиновцев, иностранных студентов данный период является более тяжелым и они на много уязвимее. На данном этапе необходима поддержка для построения системы ценностей как ориентиров собственного поведения. Необходима профессиональная мотивация обучающегося для положительного отношения к выбранной профессии. В первые годы, на которые приходится адаптация и становление молодого человека в новом качестве как будущего профессионала, часто меняются мотивы профессии.

Задача вуза, как фасилитатора, заключается в поддержке обучающихся. Кураторство, наставничество-является первым инструментом успешной траектории становления личности в новой жизни взрослого человека.

Проведение различных мероприятий, направленных на становление личности и социализации студентов 1 курсов кандасов, серпиновцев, иностранных студентов даст большой толчок в организации правильной траектории обучения в вузе, преодолев барьеры в социальной, языковой, психологической сферах.

Виды барьеров.

Различные адаптационные барьеры являются основной помехой успешного развития адаптации студентов к образованию и проживанию, и связаны с нарушениями коммуникационного характера, при которых информация либо искажается, либо вообще не осваивается реципиентом. Физиологические барьеры (смена часовых поясов, иная пища и вода) неизбежно проявляются в первые недели пребывания студента в чужой стране, однако их преодоление реализуется легче и быстрее при условии работы над преодолением других видов барьеров.

Причиной психологического барьера служат социально-культурные различия между коммуникантами: социальные, политические, религиозные и профессиональные различия,

которые приводят к различной интерпретации тех или иных понятий, употребляемых в процессе коммуникации. Огромное значение в преодолении психологического барьера играет авторитетность коммуникатора в глазах реципиента. Чем выше авторитет, тем меньше преград на пути усвоения предлагаемой информации. Эмоциональные барьеры также часто возникают на ранних стадиях адаптационных процессов, так как начальный этап пребывания в чужом регионе всегда связан с эмоциональными перегрузками.

Эмоциональные факторы, к числу которых относится тревожность, играют важную роль во внутригрупповых процессах, в умении понимать себя и других, определяя, тем самым, успешность адаптации. Языковой барьер – безусловно, самая существенная проблема, с решением которой связаны многие стороны адаптации: и образовательная, и социально-культурная, и психологическая. Успешное преодоление языкового барьера зависит, в первую очередь, от степени интенсивности мотивации. Повысить эту интенсивность призваны представители тех служб, которые работают с иностранными студентами в организационном, воспитательном и образовательном аспектах.

Можно говорить о существовании барьеров непонимания, социально-культурного различия и барьеров отношения. Непонимание возникает, когда участники общения говорят на различных языках и диалектах, имеют существенные дефекты речи и дикции, говорят невыразительно, быстро, вставляют в речь большое количество звуков-паразитов. Даже в рамках одной и той же культуры есть множество микрокультур, каждая из которых создаёт своё микрополе значений. Такие различия тем более очевидны, когда речь идёт о разных культурах. На понимание оказывают влияние и стиль речи коммуникатора, и ситуация общения, и психологическое состояние коммуникаторов. Наконец, можно говорить о существовании

логического барьера непонимания, когда логика высказывания кажется собеседнику слишком сложной либо неверной.

Может возникнуть гендерный барьер. Особенно часто причиной психологического барьера становятся социально-культурные различия между коммуникантами: социальные, политические, религиозные и профессиональные различия, а также авторитетность/неавторитетность собеседника. В ходе преодоления различного рода барьеров у студента вырабатывается определённая система поведения, способствующая осуществлению стоящих перед ним задач. Следовательно, социально- культурную адаптацию иностранных студентов в новой образовательной среде следует рассматривать как формирование устойчивой системы принципов адекватного поведения, которая обеспечивает достижение целей педагогической системы.

Языковой барьер и способы его преодоления.

Лингвокультурология представляет собой целостное теоретико- описательное исследование объектов как функционирующей системы культурных ценностей, отражённых в языке. Это отрасль лингвистики, возникшая на стыке лингвистики и культурологии, как гуманитарная дисциплина, изучающая воплощённую в живом национальном языке и проявляющуюся в языковых процессах материальную и духовную культуру, интегративная область знаний, вбирающая в себя результаты исследований в культурологии и языкознании, этнолингвистике и культурной антропологии. Самым сложным компонентом адаптации для студентов 1 курсов кандасов, серпиновцев, иностранных обучающихся является учебная деятельность («учебный, образовательный шок»), что обусловлено необходимостью освоения казахского, русского и иностранного языка на уровне, достаточном для приобретения профессионально значимых знаний и навыков, а также для воспроизведения его единиц в связной речи, понимания речи

коммуникантов как на бытовом уровне, так и на занятиях в вузе (прослушивание и освоение устной речи лектора).

Работа куратора.

Куратор является фасилитатором траектории обучения студента на протяжении всего периода обучения в вузе. Куратор – это не человек, который наблюдает, контролирует, оценивает, наказывает. Он должен находиться в постоянном диалоге со студенческой группой и с каждым студентом в отдельности, **ему необходимо не просто знать о жизненных трудностях студентов, но и быть готовым отреагировать на любую жизненную ситуацию.**

Психолого-возрастные особенности студенчества характеризуются эмоциональной незрелостью, открытостью, внушаемостью. В этот период студентам важно именно окружение, в котором они находятся. Очень часто в одну группу попадают юноши и девушки с разным социальным уровнем, разными языковыми, культурными особенностями. Исходя из вышесказанного, можно считать, что процесс адаптации студентов-первокурсников очень значимый, сложный и долгий.

Будет ли студент овладевать знаниями с радостью и желанием и будет ли тем самым обеспечена высокая успеваемость, не в последнюю очередь зависит от того, как сложатся отношения внутри учебных коллективов, между студентами и преподавательским составом, между студенчеством и администрацией вуза на начальном этапе обучения.

Проводниками между вузом и студентом являются кураторы. Опрос, проведенный среди студентов 1 курса показал: 98% студентов считают, что куратор необходим группе и его главная задача – помочь адаптироваться к новым условиям; 87% считают куратора не только помощником, но и наставником, другом. Таким образом можно выделить несколько этапов работы куратора со студентами 1 курса:

1. Знакомство с учебным заведением. С первого дня и в течении месяца учебы первокурсников необходимо проводить экскурсию по территории кампуса. Экскурсия начинается с посещения музея. Здесь первокурсники знакомятся с историей университета, с его достижениями. Затем показываю учебные кабинеты, библиотеки и другие значимые объекты. Можно проводить такие экскурсии онлайн, при помощи интернет карт, что облегчит работу не только куратора, но и научит ориентироваться по местности в виду большого количества корпусов вуза. Это необходимо для того, чтобы ребята с первых дней чувствовали себя комфортно в учебном заведении.

2. Выявление у студентов качеств, способностей, умений, которые могут получить положительную оценку в коллективе, и всяческое их развитие. Много таких случаев, когда ребята по-новому открывают себя именно в новом коллективе, т.к многим проще показать себя на сцене или спортивном состязании в еще малознакомом коллективе, нежели в школьном, где их хорошо знали и где существовало определенное отношение к ним. В университете функционирует большое количество секций для студенческого общества. Приобщение к социальной культуре университета поможет в адаптации и становлению личности.

3. Проведение в коллективе студентов разъяснительной работы о недопустимости насмешек или других форм буллинга, если обучающийся имеет особые образовательные потребности

4. Строгий контроль за соблюдением режима, выполнением требований педагогов, общественных заданий с соответствующей оценкой и систематическое поощрение за успехи. А также постепенное приучение к правильному отношению к критике.

Этот момент очень важен. Подростки болезненно реагируют на любую критику. Они могут замкнуться в себе или, напротив, стать агрессивными. Чтобы этого не произошло важно объяснить учащемуся, что критика - это дружеское участие

старшего, более опытного человека в его жизни, а не отрицательное отношение к студенту.

5. Здоровый образ жизни и физическое воспитание также играют важную роль в адаптации первокурсников. Традиционные мероприятия, проводимые в вузе и их подготовка, позволяют сплотить коллектив, помогают новичкам влиться в сообщество студентов университета.

Важную функцию в работе куратора выполняют кураторские часы. Именно на кураторских часах, во время общих обсуждений насущных проблем, студенты лучше узнают друг друга и раскрываются сами.

Ожидаемые результаты программы. Реализация настоящей программы предполагает:

- развития у первокурсников позитивных учебных мотивов;
- установление и поддержание позитивного социального статуса в новом коллективе;
- преодоление психологического и языкового дискомфорта у студентов первого года обучения;
- обеспечение успешной социально-психологической адаптации первокурсников;
- повышение нравственно-культурного уровня обучающихся с целью формирования положительного имиджа университета.

ПЛАН МЕРОПРИЯТИЙ
по обеспечению успешной языковой и психологической
адаптации студентов 1 курса кандасов, серпиновцев,
иностраннных студентов.

Аспекты работы со студентами 1 курсов кандасов, серпиновцев, иностраннных студентов.

Потребностно-мотивационные особенности личности

Направления работы	Содержание работы
Диагностико-исследовательская работа	Изучение личностных ориентаций в сфере предполагаемой профессиональной деятельности, структуры мотивов получения высшего образования, мотивов поведения. Анализ социально – ориентированных мотивов. (Анкетирование, опросники)
Коррекционно-развивающая работа	Развитие позитивных мотивационных установок, способствующих самосовершенствованию и саморегуляции. (Разработка и реализация индивидуальных и групповых коррекционных программ, проведение тренингов и тренинговых занятий.)
Психологическое консультирование	Психологическая поддержка в выборе и закреплении позитивных мотивов обучения в вузе (групповые консультации)
Организационно-методическая работа	Оказание методической помощи по формированию позитивных мотивационных установок. (ознакомление с базой вуза, корпусами и общежитиями)

Индивидуальные особенности социально-психологической
адаптации студента

Направления работы	Содержание работы
Диагностико-	Диагностика языковой, социально-

исследовательская работа	психологической адаптации студентов, симптомов дезадаптации. Диагностика особенностей эмоционально-волевой сферы личности. («Методика диагностики социально-психологической адаптации К. Роджерса и Р. Даймонда» (приложение 7), «Личностный опросник Г. Ю. Айзенка для взрослых (EPQ)»).
Коррекционно-развивающая работа	Коррекция симптомов социально-психологической дезадаптации, обучение приемам саморегуляции психических функций, коррекция эмоциональной сферы личности. (реализация групповых коррекционных программ, проведение тренингов и тренинговых занятий направленных на снижения уровня тревожности, преодоления состояния фрустрации.)
Психологическое консультирование	Помощь студентам в психотравмирующих ситуациях, проведение индивидуальных и групповых консультаций по результатам проводимой диагностики.
Профилактическая работа и просвещение	Психологическая профилактика стрессов, психотравмирующих ситуаций и эмоциональных перегрузок.

Проведение тренингов, бесед, круглых столов и игр.

БЕСЕДА «СОЦИАЛЬНО -ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ДЕЗАДАПТАЦИЯ И ЕЕ ПРОФИЛАКТИКА»

Адаптация – приспособление человека к сложившимся условиям жизни, ситуации, обстановке. Дезадаптация – это частичная или полная утрата человеком способности приспосабливаться к условиям социальной среды. На первом этапе проводится беседа-знакомство. Необходимо рассказать о себе информацию, включая хобби и увлечения. Таким образом

преодолевается языковой барьер и устанавливаются связи по интересам.

Следующий этап это проведение теста на определение психологического состояния обучающегося. Результаты конфиденциальны, обучающийся сам делает для себя выводы.

Тест «Самооценка психических состояний» Предлагаем вам описание различных психических состояний. Если вам это состояние присуще, ставится 2 балла, если это состояние бывает, но изредка, то ставится 1 балл, если совсем не подходит – 0 баллов.

I

- 1) Не чувствую в себе уверенности.
- 2) Часто из-за пустяков краснею.
- 3) Мой сон беспокоен.
- 4) Легко впадаю в уныние.
- 5) Беспокоюсь о только воображаемых еще неприятностях.
- 6) Меня пугают трудности.
- 7) Люблю копаться в своих недостатках.
- 8) Меня легко убедить.
- 9) Я мнительный.
- 10) Я с трудом переношу время ожидания.

II

11) Нередко мне кажутся безвыходными положения, из которых все-таки можно найти выход.

12) Неприятности меня сильно расстраивают, я падаю духом.

13) При больших неприятностях я склонен, без достаточных оснований, винить себя.

- 14) Несчастья и неудачи ничему меня не учат.
- 15) Я часто отказываюсь от борьбы, считая ее бесплодной.
- 16) Я нередко чувствую себя беззащитным.
- 17) Иногда у меня бывает состояние отчаяния.
- 18) Я чувствую растерянность перед трудностями.

19) В трудные моменты жизни иногда веду себя по-детски, хочу, чтобы пожалели.

20) Считаю недостатки своего характера неисправимыми.

III

21) Оставляю за собой последнее слово.

22) Нередко в разговоре перебиваю собеседника.

23) Меня легко рассердить.

24) Люблю делать замечания другим.

25) Хочу быть авторитетом для других.

26) Не довольствуюсь малым, хочу наибольшего.

27) Когда разгневаюсь, плохо себя сдерживаю. 28)

Предпочитаю лучше руководить, чем подчиняться.

29) У меня резкая, грубоватая жестикуляция.

30) Я мстителен.

IV

31) Мне трудно менять привычки.

32) Нелегко переключать внимание.

33) Очень осторожно отношусь ко всему новому.

34) Меня трудно переубедить.

35) Нередко у меня не выходит из головы мысль, от которой следовало бы освободиться.

36) Нелегко сближаюсь с людьми.

37) Меня расстраивает даже незначительной нарушение плана.

38) Нередко я проявляю упрямство.

39) Неохотно иду на риск.

40) Резко переживаю отклонения от принятого мною режима дня. Посчитайте сумму баллов за каждую группу вопросов:

I. 1 – 10 вопрос – тревожность;

II. 11 – 20 вопрос – фрустрация (неудовлетворенность);

III. 21 – 30 вопрос – агрессивность;

IV. 31 – 40 вопрос – ригидность (недостаточная гибкость в мыслях, чувствах и действиях).

Оценка баллов.

I. Тревожность: 0 – 7 – не тревожны;

8 – 14 – тревожность средняя, допустимого уровня;

15 – 20 – очень тревожный.

II. Фрустрация: 0 – 7 – не имеете высокой самооценки, устойчивы к неудачам, не боитесь трудностей;

8 – 14 – средний уровень неудовлетворенности;

15 – 20 – у вас низкая самооценка, вы избегаете трудностей, боитесь неудач.

III. Агрессивность: 0 – 7 – вы спокойны, выдержаны;

8 – 14 – средний уровень агрессивности;

15 – 20 – вы агрессивны, не выдержаны, есть трудности при общении и работе с людьми.

IV. Ригидность: 0 – 7 – легкая переключаемость внимания;

8 – 14 – средний уровень;

15 – 20 – сильно выраженная ригидность, неизменность поведения, убеждений, взглядов, даже если они расходятся, не соответствуют реальной обстановке. Вам противопоказаны смена работы, учебы изменения в семье.

В стрессовой ситуации, в процессе адаптации к новым условиям жизни и деятельности эмоции проявляются в виде гнева, страха, обиды – когда процесс адаптации встречает сопротивление. Адаптированная личность чаще выражает свои чувства в виде "доверия" и "любви".

Тренинг «Принятие страха и раздражения»

Когда человек встречается с новым и непонятым, с непривычным для себя явлением, у него может появиться чувство страха. Но лучше было бы, если бы, когда происходит неприятное событие, мы постарались принять его как данность, без нытья и жалоб: мир не приспособливается к нашим планам.

Индийская поговорка гласит: "Если не хочешь, чтобы ноги болели от колючек – покрой всю землю ковром. Но легче и дешевле купить пару башмаков". Вспомните свое поведение, мысли и чувства, когда вы попадаете в новые обстоятельства своей жизни: не строите ли вы планы покрыть всю землю ковром? Итак, принятие - самый практичный способ быть свободным в трудной ситуации. Переход от бунта к принятию связан с очень важным следствием: мы начинаем воспринимать жизнь как школу, где ряд ситуаций дает нам уроки.

Можно значительно уменьшить разными способами страх и раздражение, но нельзя полностью исключить их из нашей жизни. Ведя борьбу со страхом и раздражением, мы только придаем им дополнительную силу и попадаем в порочный круг. Принимая, мы ослабляем их силу. Не раздражаясь по поводу своего раздражения, мы можем принять наши чувства.

Известный психотерапевт Пьеро Ферруччи предлагает формулу принятия из пяти пунктов, пяти шагов.

Шаг первый. Подумайте о чем-либо из вашей жизни, к чему вы испытывали или испытываете благодарность. Это может быть присутствие любимого человека, превосходное самочувствие, увлекательное путешествие и т.д. Представьте данное событие ярко, оценивайте его, думайте о том, что оно вам дало и дает и чему вы от него можете научиться.

Шаг второй. Теперь подумайте о чем-нибудь или о ком-нибудь, чего или кого вы хотели бы избежать в своей жизни. Опять же представляйте его, внимательно анализируя ваши реакции на него. Наблюдайте за реакциями, не пытайтесь препятствовать им или остановить их. Проследите вашу обычную стратегию неприятия. Осознайте, как это проявляется на уровне вашего тела, чувств и мышления.

Шаг третий. Теперь предположите, что жизнь направляет вас, общаясь с вами закодированным языком ситуаций и событий. Какое послание заключено в той или иной ситуации, в

конкретном событии? Запишите все идеи, пришедшие вам в голову, пока вы думали над этим вопросом.

Шаг четвертый. Теперь вернитесь к тому предмету или событию, что вызывает вашу благодарность. Представьте себе его еще раз, подумайте о нем с пониманием и как можно полнее осознайте ваше принятие.

Шаг пятый. Теперь обратитесь снова к неприятной ситуации с тем видом принятия, которое у вас возникло. Представьте временный характер неизбежности этой неприятной ситуации. Поймите, что тот же самый мир, который преподносит приятное, также способен и на неприятности, и допустите к себе, если чувствуете готовность, и желание, установку сознательного, намеренного принятия.

Проведение игр.

КОМПЛИМЕНТЫ»

Стоя в кругу, участники берутся за руки. Глядя в глаза соседу, надо сказать ему несколько добрых слов, за что-то похвалить. Принимающий кивает головой и говорит: «Спасибо, мне очень приятно!» Затем он дарит комплимент своему соседу. Упражнение проводится по кругу.

Рекомендации:

1. Если вы проводите эту разминку среди новичков: некоторые из обучающихся не могут сказать комплимент, им необходимо помочь. Можно вместо похвалы просто сказать «вкусное», «сладкое», «цветочное», «молочное» слово.

2. Если студент затрудняется сделать комплимент, не ждите, когда загрузит его сосед, скажите комплимент сами.

«ПУТЕШЕСТВИЕ ПО ЛИСТУ БУМАГИ»

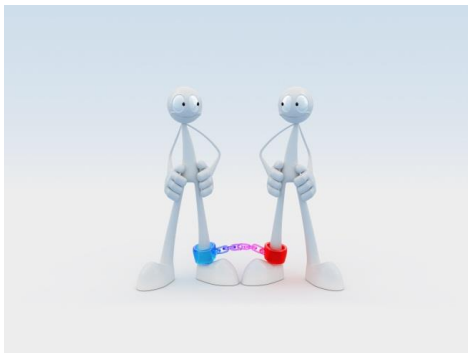
Для игры вам понадобятся ватман и краски. Можно играть в группе или вдвоем. Вы предлагаете: «Сегодня мы все вместе отправимся в путешествие по... листу бумаги. Каждый из вас

внесет свой вклад в создание общей картины. Один за другим мы будем выходить и рисовать какие-нибудь линии. При этом следует придерживаться одного правила: нельзя отрывать кисточку (маркер) от бумаги. Как только человек оторвал руку от бумаги – это сигнал того, что он закончил. Кроме того, каждому из нас дается ограниченное время, примерно 10 секунд. Дольше этого рисовать никто не может, но если кто-то сможет уложиться в меньшее время – то это хорошо. Лучше, если мы будем работать быстро, не оценивая свои результаты. И еще одно: нарисованные нами линии могут пересекаться, мы можем выбирать маркеры разных цветов, можем рисовать все, что хотим. Но помним при этом – как только кисточка (маркер) перестанет касаться бумаги, мы должны будем вернуться на свое место»

«НАЙДИ СВОЮ ПАРУ – 2»

Заранее заготавливаются карточки с написанными на них животными, причем одно и то же животное должно быть написано на двух карточках. Затем карточки раздаются участникам, каждый смотрит какое животное ему досталось, не говоря об этом другим. Далее все закрывают глаза и должны издавать звуки написанного на карточке животного. Таким образом каждый ищет свою пару. Выигрывает та пара, которая найдется первой. Пример животных: кот, собака, корова, петух, козел, сова, змея, таракан.

«МЫ С ТОБОЙ ПОХОЖИ ТЕМ, ЧТО»

Участники
выстраиваются в 2 круга
— внутренний и внешний.
Количество участников в
обоих кругах должно быть
одинаковым. Участники

внешнего круга говорят своим партнерам фразу, начинающуюся со слов: «Мы с тобой похожи тем, что...» . Участники внутреннего круга отвечают: «Мы с тобой отличаемся тем, что...». Затем по команде ведущего участники внутреннего круга передвигаются, меняя партнера. Процедура повторяется до тех пор, пока каждый участник внутреннего круга не повстречается с каждым участником внешнего круга.

«ПЕРВЫЙ–ВТОРОМУ»

Играющие сидят, держа руки перед собой. Перед началом игры они должны рассчитаться по порядку номеров. Затем все вместе, синхронно, они начинают повторять последовательность движений: щелчок пальцами правой руки, щелчок пальцами левой руки, хлопок в ладоши, хлопок по коленям. Первый раз движения производятся «вхолостую», затем первый номер начинает передавать некое виртуальное сообщение.: при щелчке правой рукой он говорит свой номер, при щелчке левой объявляет кому посылает свое сообщение, например: «Первый-Десятому!» Десятый перехватывает инициативу и, уже при следующих щелчках, сам передает сообщение. И так далее. Если кто-то из играющих ошибается или обращается к номеру, который уже выбыл, он сам выбывает из игры. Синхронные движения начинаются снова, начинает передачу ближайший к выбывшему в сторону увеличения номер. Игра продолжается до тех пор, пока не останется единственный участник, или не станет ясно, что больше уже никто не вылетит. Если в течение слишком долгого времени никто не вылетает, можно увеличить темп движений.

2. Еще одна разновидность этой же игры, но более простая, Cookies. Играющие стоят по кругу, рассчитавшись по порядку номеров. Все вместе, синхронно они начинают хлопать в ладоши, по коленям, в ладоши, по коленям и так далее, и ведут такой разговор: Все:

Who took the cookies from the cookies can? (Кто взял конфеты из банки с конфетами?)

Один (первый или тот, кому передали инициативу):

- Number ten took the cookies from the cookies can! (Номер десять взял конфеты из банки с конфетами).

Один (тот, кого обвинили в похищении, в нашем примере десятый):

- Who?! Me?! Not me!!!

Все:

- Then who took the cookies from the cookies can? (Тогда кто взял конфету из банки с конфетами?).

И так далее. Тот, кто ошибается, выбывает из игры.

3. И еще одна разновидность этой же игры, еще легче, **«Пять крокодилов»**. Участники размещаются лицом друг к другу (сидя, стоя, лежа, как угодно, главное, чтобы каждый видел всех), после традиционного распределения номеров, ведущий начинает:

- Из лесу вышли 5 крокодилов...

- А почему 5? - начинает возмущаться играющий под номером 5.

- А сколько? - спрашивает ведущий.

- Десять! - отвечает пятый.

- А почему это десять? - возмущается теперь десятый.

И так далее. Ошибившийся выбывает.

«ВОПРОСЫ НА БУМАЖКАХ»

Каждый пишет на маленькой бумажке вопрос, на который хотел бы получить ответ. Вопросы складываются в шляпу, перемешиваются и раздаются участникам в произвольном порядке. Каждый участник отвечает на тот вопрос, который ему достался. Возможен уход от серьезной работы - написание вопросов типа «Какого цвета у меня волосы». Ведущий может

заранее сказать, каково было бы ему получить такой «вопрос-отмазку».

«С ТАБЛИЧКАМИ»

При входе каждый гость получает своё новое имя - ему прикрепляется на спину бумажка с надписью (жираф, бегемот, горный орёл, бульдозер, хлеборезка, скалка, огурчик и т.д.). Каждый гость может прочитать, как называются остальные гости, но, естественно, не может прочитать, как называется он сам. Задача каждого гостя - на протяжении вечера узнать у остальных своё новое имя. Гости на вопросы могут отвечать только «Да» или «Нет». Побеждает первый узнавший, что написано на его бумажке.

МЕТОДИКА ДЛЯ ИЗУЧЕНИЯ СОЦИАЛИЗИРОВАННОСТИ ЛИЧНОСТИ УЧАЩЕГОСЯ

Методика М.И. Рожкова предназначена для выявления уровня социальной адаптированности, активности, автономности и нравственной воспитанности учащихся. Основополагающим методом исследования является тестирование.

Методика проводится в стандартных условиях учебных заведений (возможны групповая и индивидуальная формы тестирования). Интерпретация результатов проводится в соответствии с ключом оценки и обработки данных исследования.

Цель: выявить уровень социальной адаптированности, активности, автономности и нравственной воспитанности учащихся.

Ход проведения. Учащимся предлагается прочитать (прослушать) 20 суждений и оценить степень своего согласия с их содержанием по следующей шкале:

4 — всегда;

3 — почти всегда;

2 — иногда;

1 — очень редко;

0 — никогда.

1. Стараюсь слушаться во всем своих учителей и родителей.

2. Считаю, что всегда надо чем-то отличаться от других.

3. За что бы я ни взялся — добиваюсь успеха.

4. Я умею прощать людей.

5. Я стремлюсь поступать так же, как и все мои товарищи.

6. Мне хочется быть впереди других в любом деле.

7. Я становлюсь упрямым, когда уверен, что я прав.

8. Считаю, что делать людям добро — это главное в жизни.

9. Стараюсь поступать так, чтобы меня хвалили окружающие.

10. Общаясь с товарищами, отстаиваю свое мнение.

11. Если я что-то задумал, то обязательно сделаю.

12. Мне нравится помогать другим.

13. Мне хочется, чтобы со мной все дружили.

14. Если мне не нравятся люди, то я не буду с ними общаться.

15. Стремлюсь всегда побеждать и выигрывать.

16. Переживаю неприятности других, как свои.

17. Стремлюсь не ссориться с товарищами.

18. Стараюсь доказать свою правоту, даже если с моим мнением не согласны окружающие.

19. Если я берусь за дело, то обязательно доведу его до конца.

20. Стараюсь защищать тех, кого обижают.

Чтобы быстрее и легче проводить обработку результатов, необходимо изготовить для каждого учащегося бланк, в котором на против номера суждения ставится оценка.

Бланк ответов

1	5	9	13	17
2	6	10	14	18
3	7	11	15	19
4	8	12	16	20

Обработка полученных данных.

Оценку социальной адаптированности учащихся получают при сложении всех оценок первой строчки и делении этой суммы на пять. Оценка автономности высчитывается на основе аналогичных операций со второй строчкой.

Оценка социальной активности – с третьей строчкой.

Оценка приверженности студентов гуманистическим нормам жизнедеятельности (нравственности) – с четвертой строчкой.

Интерпретация результатов: 0-2 – низкий уровень социальной адаптированности (коэффициент меньше двух баллов).

2-3 – степени развития социальных качеств (коэффициент больше двух, но меньше трех).

3 и более – высокую степень социализированности (коэффициент больше трех).

ЗОЛОТЫЕ ПРАВИЛА СТУДЕНТА ПЕРВОКУРСНИКА.

Правило №1: не будет второго шанса произвести первое впечатление

Если вы придете в первые дни и будете недовольным, угрюмым, не будете здороваться или вообще решите не приходить туда (уже ведь поступили, чего ходить еще), хамить, огрызаться, то потом очень сложно будет стать душкой, всеобщим любимцем и заработать какой-то авторитет

Правило №2: не прогуливайте в первом семестре

Это только кажется, что вас никто не контролирует. Началась взрослая жизнь, особенно, если вы уехали учиться в другой город: никто сразу не позвонит родителям и не вызовет на ковер к директору. Да, сразу никто не контролирует. Но к сессии все прогулы вылезут в самый неподходящий момент. И тогда первую сессию вы можете не сдать и вылететь. Обидно, правда?

Правило №3: готовьтесь ко всем занятиям

Готовьтесь ко всем занятиям! Возьмите себе за правило: готовиться надо ко всем семинарам без исключения. Преподаватели это запомнят и уже поставят напротив вашей фамилии «галочку» — экзамен автоматом или полуавтоматом. Кроме того, начнут доверять и меньше придираются.

Правило №4: готовьтесь к предметам заранее

На первом курсе еще сложно рассчитать время, которое нужно на подготовку. Поэтому не начинайте учить все в последний момент. Лучшие посмотрите домашнее задание сразу, как его задали.

Правило №5: готовьтесь к сессии заранее

Не откладывайте на последнюю ночь все 128 вопросов. Разделите эти вопросы на количество дней, которые остались

до экзамена или зачета. Не забудьте: полдня нужно оставить на повторение выученного.

Наш Вуз находится в большом городе, времени на дорогу будет уходить много. Учитесь по дороге. Составьте план домашних заданий и в автобусе или маршрутке читайте вместо «залипания» в соцсетях.

Правило №6: учитесь самостоятельно

Запомните: университет — это не набор знаний и не место, где вам дали стопку конспектов и вы тут же стали классными специалистами. Нет, университет — это про самоорганизацию, самодисциплину, планирование и знания. И лучше понять это на первом курсе.

СПИСОК ПРАВЛЕНИЯ КАРАГАНДИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ АКАДЕМИКА Е.А. БУКЕТОВА.

1 Дулатбеков Нурлан Орынбасарович

Председатель Правления – Ректор

2 Тажбаев Еркебулан Муратович

Член Правления – Проректор по научной работе

3 Сыздыков Меиржан Жакенович

Член Правления – Проректор по социально-культурному
развитию

4 Жетписбаева Бакытгуль Асылбековна

Член Правления – Проректор по стратегическому развитию

5 Жүсіпбек Талғат Зыпарбекұлы

Член Правления – Проректор по академическим вопросам

ОБЪЕКТЫ КАМПУСА

Главный корпус

ул. Университетская, 28

Правление

Административные службы

Приёмная комиссия

Юридический факультет

Экономический факультет

Научная библиотека

Издательство

Музей истории университета

Музей археологии

Столовая

Медицинский пункт

Проезд автобусами: № 40, 70, 145, 146, 02, 07 (остановка
«Университет им. Букетова»)

Учебный корпус №2

ул. Университетская, 28

Физико-технический факультет

Факультет математики и информационных технологий

Факультет дополнительного образования

Буфет

Проезд автобусами: № 40, 70, 145, 146, 02, 07 (остановка «Университет им. Букетова»)

Учебный корпус №3

ул. Университетская, 28

Биолого-географический факультет

Музей природы

Буфет

Проезд автобусами: № 40, 70, 145, 146, 02, 07 (остановка «Университет им. Букетова»)

Учебный корпус №4

ул. Гоголя, 38

Исторический факультет

Буфет

Проезд автобусами: № 40, 45, 53, 04, 07 (остановка «Боулинг» или «Медицинский университет»)

Учебный корпус №6

ул. Муканова, 41/1

Химический факультет

Аккредитованная лаборатория инженерного профиля

«Физико-химические методы исследования»

Буфет

Медицинский пункт

Проезд автобусами: № 7, 70, 45, 118, 145, 02, 04, 07 (остановка «Автостанция Юго-Востока»)

Учебный корпус №7

ул. Муканова, 1

Факультет физической культуры и спорта

Буфет

Медицинский пункт

Проезд автобусами: № 70, 118, 02, 04 (остановка

«Финансовый колледж»)

Учебный корпус №8

ул. Муканова, 1

Филологический факультет

Факультет философии и психологии

Буфет

Медицинский пункт

Проезд автобусами: № 70, 118, 02, 04 (остановка

«Финансовый колледж»)

Учебный корпус №9

ул. Муканова, 1

Факультет иностранных языков

Центр китайской культуры

Буфет

Медицинский пункт

Проезд автобусами: № 70, 118, 02, 04 (остановка

«Финансовый колледж»)

Учебный корпус №11

ул. Карбышева, 7

Педагогический факультет

Буфет

Проезд автобусами: № 70, 118, 02, 04 (остановка

«Финансовый колледж»)

ДОМА СТУДЕНТОВ

№ 1,2,3,4

ул. Университетская, 28

Здания 10 этажей

Лифт

Жилые секции с санитарным узлом

Душевые комнаты

Бытовые комнаты на этаже

Прачечные

Буфет

Комнаты отдыха с ТВ

WI-FI

Проезд автобусами: № 70, 118, 02, 04 (остановка «Улица
Университетская»)

№ 5,6

ул. Муканова, 1

Здания 10 этажей

Лифт

Жилые секции с санитарным узлом

Душевые комнаты

Бытовые комнаты на этаже

Прачечные

Буфет

Комнаты отдыха с ТВ

WI-FI

Проезд автобусами: № 70, 118, 02, 04 (остановка «29-ый
микрорайон»)

ОБЪЕКТЫ КУЛЬТУРЫ, ДОСУГА И СПОРТА

Дворец студентов

ул. Университетская, 28

Концертный зал на 600 мест

Репетиционный зал

Выставочный холл

Гардероб

Проезд автобусами: № 40, 70, 145, 146, 02, 07 (остановка
«Университет им. Букетова»)

Учебный корпус № 12

ул. Муканова, 13/3

Легкоатлетический манеж

Спортивная площадка спортивных игр

Зона легкой атлетики

Проезд автобусами: № 7, 70, 145, 146, 02, 04 (остановка
супермаркет «Раха»)

Досуговый центр "Жастар орталығы"

ул. Университетская, 28

Тренировочная зона с оборудованием

Проезд автобусами:

№ 40, 70, 145, 146, 02, 07 (остановка «Университет им.

Букетова»)

№ 70, 118, 02, 04 (остановка «Улица Университетская»)

**CALL-CENTER 8 7212 793 996,
8 7212 900 270**

Academician E.A. Buketov Karaganda University

**As part of an intra-university project
"Problems of socio-cultural adaptation of student youth
within the university space (experience of interdisciplinary
research)"**

**INFORMATION MANUAL FOR THE 1ST COURSE
REPATRIATES, SERPIN AND FOREIGN STUDENTS
on
organization of student adaptation work**

Karagandy 2022

Organization of work on the adaptation of the 1st year Repatriates, Serpin and foreign students: a reference and information manual.

In the methodological development, a work plan there was provided for the adaptation of 1st year Repatriates, Serpin and foreign students of Academician E.A. Buketov Karaganda University. The program provides a plan for language and social support for the first-year students. The forms and methods of work in this area are presented in this manual. Recommended for participants in the educational process of the university.

Compiled by:

Eskazinova Zh.A. PhD, associate professor.

Jangeldinova S.B. master, doctoral student of the Faculty of Foreign Languages.

This information manual was prepared as part of an intra-university project of Academician E.A. Buketov Karaganda University.

Nothing more than education advances the prosperity, the power, and the happiness of a nation.

Born into this world, an infant inherits two essential needs. The first is for meat, drink and sleep. These are the requirements of the flesh, without which the body cannot be the house of the soul and will not grow in height and strength.

The other is a craving for knowledge. A baby will grasp at brightly coloured objects, it will put them in its mouth, taste them and press them against its cheek. It will start at the sound of a pipe. Later, when a child hears the barking of a dog, the noises of animals, the laughter or weeping of people, it gets excited and asks about all that it sees and hears: What's that? What's that for? Why is he doing that? This is but the natural desire of the soul, the wish to see everything, hear everything and learn every- thing...

The words of edification of the great Abai, Word SEVEN.

Introduction

Adaptation of students is one of the most significant problems at the present stage of development of higher education. The level of their further professional training and activities depends on how they will be prepared at the first stage. The environment of students' adaptation is the educational system of the university as a whole, which is characterized by both structural and functional components.

University adaptation is, firstly, a continuous process, since it does not stop for a single day, and secondly, it is oscillatory, since even within one day there is a switch to a variety of fields of activity, communication, self-awareness. At the time of study, students are not only in a state of socio-psychological restructuring, but also linguistic, since the process of migration of students from different regions of Kazakhstan is a constant process, and the presence of linguistic features geographically dependent on the border territories is an integral component of our republic. Young students are going through a period of becoming an independent person, and all this is accompanied by high loads.

The beginning of education at a higher educational institution chronologically coincides with a new stage of psychological development of a person, the active formation of his social maturity, intensive moral and intellectual development, modeling of the educational and life path, the development of an evaluative attitude to the conditions of his own life. This creates favorable conditions for the formation of young people during this period not only professional knowledge and skills, but also qualities necessary for effective social adaptation. Recognizing the multifactorial determinism of students' adaptation to the educational environment of the university, it is necessary to note the role of pedagogical management of this process.

The relevance of the program. The training of qualified young specialists is one of the most important directions of the youth policy of our state. Consequently, the urgent task of institutions providing

higher education in the republic is the task of developing the competitiveness of future specialists, which would meet the increasing demands of the labor market for the quality of labor resources, based on the integration of education, science and production. Adaptation of students of a multidisciplinary university deserves special attention. The problem of youth adaptation is more relevant when it comes to a future specialist who came from a distant region or a nearby state. It is on how a young specialist is trained that the level of his professional activity depends, and, consequently, the success of the revival of a particular specialty, the efficiency of any production. The main goal of the development of the language and psychological service at the university is the psychological and pedagogical support of the student's personality in the process of education, the formation of the student's linguistic and psychological readiness for life self-determination, including personal, social and professional development.

The process of globalization is taking over all regions of our country. The impact of globalization is characterized positively, since it promotes interstate integration, the development of economic and political cooperation, etc., but at the same time, it is also negative, since globalization leads to the homogenization of cultures, the dominance of any one culture (an increase in the need for languages of large nationalities and the disappearance of languages of small nationalities), the loss of the identity of language and culture.

All these and other problems caused by the rapid development of globalization processes have become the subject of numerous and diverse studies by scientists: sociologists, philosophers, political scientists, cultural scientists, as well as linguists.

According to Kazakh researcher E. Baydarov, "in the modern world there is a transition from national culture to global culture, the language of which is English. The American dollar is used all over the world, Western mass culture is rapidly penetrating our lives, a global information space is being created (the Internet and others, the latest information and communication technologies), Western culture

is being globalized, a new reality is emerging – the virtual world and virtual man. In these conditions, the issue of preserving the linguistic and cultural identity, originality and uniqueness of the culture of other peoples of the planet becomes extremely urgent" [2]. (Baidarov E. The impact of globalization on human culture and values // <http://credonew.ru/content/view/510/30/>)

Knowledge of these factors and ethnic processes in general is important, since the preservation of the cultural identity of ethnic groups is impossible without knowledge of the essential principles of intercultural interaction. At the same time, the most important mechanism for maintaining and transmitting norms, values, and samples of ethnic culture is the cultural tradition representing a particular national culture. These factors are extremely important when it comes to migration processes, since during the period of globalization there is a clash, preservation, disappearance or interpenetration of ethnic culture.

In modern society, there is an intensive development of intercultural communication in various spheres of human life: in the field of culture, politics, scientific and business activities, therefore there is a need to develop the foundations of communication and mutual understanding.

Today along with the learning process, the process of education acquires a significant role in the implementation of this task, since we must prepare not only a competent specialist, but also a person who strives for development and self-improvement. Teachers who carry out educational work in the conditions of a university must know that one of the most difficult tasks is to ensure the socialization of students, the creation of a positive moral and psychological climate in the team and conditions for the manifestation of an active life position, initiative, independence, the formation of healthy lifestyle skills.

Upon admission to the university, a first-year student experiences a crisis state, the causes of which are changes in the surrounding social reality, ways of its perception and interpretation,

psychological shocks. This is due to the fact that admission to the university falls on one of the critical periods of personality development – adolescence, associated with the personal and professional self-determination of yesterday's schoolchildren. The problems of the age crisis are superimposed on the problems of adaptation to a new social environment, acceptance of a new social status – "freshman", "student". Currently, the problem of adaptation of students at the initial stage of professional training occupies one of the central places in the work of educational psychologists.

The adaptation of students to study at the university has its own characteristics. The entry of young people into the system of university education, their acquisition of a new social status of a student require them to develop new ways of behavior that allow them to best match their new status. Such a process of adaptation can take quite a long time, which can cause a person to overexert himself both on the psychological and physiological levels, as a result of which the student's activity decreases and he cannot not only develop new ways of behavior, but also perform activities that are familiar to him.

There are two sides of students' adaptation:

- **professional adaptation**, which is understood as adaptation to the nature, content, conditions and organization of the educational process, the development of skills of independence in educational and scientific work;

- **language-psychological adaptation**, which includes social adaptation, i.e. the adaptation of an individual to a group, relationships in it, the development of their own style of behavior and overcoming the language barrier.

There are three forms of adaptation of first-year students to the conditions of the university: - formal adaptation, concerning the cognitive and informational adaptation of students to a new environment, to the structure of higher education, to the content of education in it, its requirements for their duties; - social adaptation, that is, the process of internal integration (unification) of groups of

first-year students and the integration of these same groups with the student environment as a whole; - didactic adaptation, concerning the preparation of students for new forms and methods of academic work in higher education, overcoming the language barrier.

The language barrier for the 1st year students of repatriates, serpin and foreign students in the first months of adaptation is of a psychological nature. The first year of study is fundamental, it is in the first year that a young person's attitude to study, to future professional activity is formed, and the "active search for himself" continues. Even those who finish high school with excellent marks do not immediately gain self-confidence in the first year. The first failure sometimes leads to disappointment, loss of perspective, alienation, passivity. Difficulties arise already at the stage of preparing a future freshman for entering a university. Final exams, preparatory courses, classes with tutors are associated with intense mental activity in stressful conditions for a young person, which, in turn, leads to fatigue and overwork.

When the admission period is over, the freshman plunges into a world of dangerous freedom. Students enrolled in the first year do not easily perceive the content and organization of the educational process at the university. This is also due to the fact that at school and at home they are under the constant supervision of parents and teachers. Students are not used to self-control. The main contingent of students comes from the region. Arriving in the city, they leave the custody of their parents and begin their independent life. Therefore, constant monitoring by parents is impossible. Another problem that students face is different learning systems at school. The guys are used to "live" communication with the teacher. And at the university, the student needs to work not only in the classroom, but also independently study the material using the library, the Internet and other means. After all, a significant role in the educational process is assigned to the student's independent work. The consequence of this is the seemingly unexpected arrears in several disciplines, which

reveal themselves by the beginning of the test week and lead to congestion before and during the session.

The reference manual is a document defining the prospects and strategy of the participants of the educational process to create conditions for the successful adaptation of first-year students.

Goals and objectives of the manual. The purpose of the manual is to promote the successful linguistic and psychological adaptation of the 1st-year students of repatriates, serpin and foreign students

Tasks of the manual:

- implementation of psychological and pedagogical systemic measures that contribute to the successful adaptation of students;
- preparation of first-year students for new learning conditions;
- establishment and maintenance of the social status of first-year students in the new team;
- formation of positive educational motives among first-year students;
- prevention and removal of first-year language and psychological discomfort associated with the new educational environment.

Stages of implementation of this program. The implementation is designed for the first year of study and offers activities that can be divided into 2 stages.

1. Preparatory stage (August-September) – involves the collection and processing of information about students of repatriates, serpin and foreign students, assessment of the somatic and psychological status of first-year students, informing them about the conditions, organization and content of educational activities at the university; socio-psychological support for the entry of former applicants into a new educational environment. Result: availability of sufficient information about first-year students.

2. The main stage (September-October) consists in a comprehensive group psychological examination of students and provides for the use of the information received for seminars,

individual and group consultations of teachers–psychologists to prevent the occurrence of problematic situations in the educational process; correctional and educational work with students to form cohesive student groups and help maladapted students; consultations and education students who have not adapted to work in a new environment. Result: successful adaptation of first-year students

The mechanism of the program implementation. The coordination of activities for the implementation of the program is carried out by the socio-pedagogical and psychological service of the Department for educational work with young people of the university. Events are held with students that contribute to the formation of cohesive student groups. The accents of socialization and adaptation of students are: - orientation in the university space – usually solved by conducting excursions around the academic campus of the university, visiting the Karaganda university museum, university buildings, etc.

Students are given recommendations on taking notes, how to listen and record lectures correctly, and the ability to work independently with educational material. Diagnostics of students is carried out, including diagnostics of characterological personality traits, features of relationships in the study group and with the group as a whole, the motives of teaching, value orientations and features of self-esteem are determined. Socio-psychological trainings aimed at uniting student groups, games for the development of language features and overcoming the language barrier are conducted for students.

The adaptation process can proceed faster or slower, which affects both the quality of life of foreign students and their academic success. The situation of maladaptation is accompanied by rejection of the norms and values of the social environment, mixing of goals and types of human activity, narrowing of his circle of communication and refusal to solve problems, etc.

PERSONAL CHARACTERISTICS OF FIRST-YEAR STUDENTS.

The requirements for a high level of humanitarian and, in particular, psychological culture of specialists in various fields are becoming more and more significant. Along with a high level of mental abilities, the so-called "social intelligence" is of great importance, which has the following features: understanding of other people, ease of establishing contacts, striving for achievements, control over one's own emotional manifestations, sufficient self-confidence, etc. The listed characteristics of social intelligence are included in a more general concept of psychological culture of the individual. In this regard, it is important for a student to develop the qualities necessary in life related to psychological culture, regardless of the chosen specialty.

In the practice of university training, it is noted that first-year students of higher educational institutions receive insufficient attention to personal orientation, which affects the further formation of the student's readiness for self-improvement and self-development, which is relevant in the era of digitalization and distance learning. Modern living conditions of society require future specialists to adapt quickly and actively self-actualize.

The problem of self-realization is a personal problem of a person. A person's desire to search for the meaning of his life and its realization is innate, if the meaning remains unfulfilled, then the phenomenon of "existential vacuum" arises, i.e. a feeling of frustration, boredom, apathy [V.Frankl].

All this leads to nervous disorders, depression. The period of adaptation at the university is a turning point for many first-year students, regardless of the fact that he is separated from his family or not. For the 1st year students of repatriates, serpin and foreign students, this period is more difficult and they are much more vulnerable. At this stage, support is needed to build a system of values as guidelines for their own behavior. Professional motivation

of the student is necessary for a positive attitude to the chosen profession. In the first years, which account for the adaptation and formation of a young person in a new capacity as a future professional, the motives of the profession often change.

The task of the university, as a facilitator, is to support students. Curatorship, mentoring is the first tool of a successful trajectory of personality formation in a new adult life.

Carrying out various activities aimed at the formation of personality and socialization of the 1st-year students of repatriates, serpin and foreign students will give a great impetus to the organization of the correct trajectory of study at the university, overcoming barriers in the social, linguistic, psychological spheres.

Types of barriers.

Various adaptation barriers are the main obstacle to the successful development of students' adaptation to education and living, and are associated with communication disorders in which information is either distorted or not mastered by the recipient at all. Physiological barriers (jet lag, other food and water) inevitably manifest themselves in the first weeks of a student's stay in a foreign country, but their passage is realized easier and faster if they work on overcoming other types of barriers.

Emotional factors, including anxiety, play an important role in intra-group processes, in the ability to understand oneself and others, thereby determining the success of adaptation. The language barrier is by far the most significant problem, with the solution of which many aspects of adaptation are connected: educational, socio-cultural, and psychological. Successful overcoming of the language barrier depends, first of all, on the degree of intensity of motivation. Socio-cultural differences between communicants are designed to increase this intensity. The reason for the psychological barrier is socio-cultural differences between communicants: social, political, religious and professional differences that lead to different

interpretations of certain concepts used in the communication process. The credibility of the communicator in the eyes of the recipient plays a huge role in overcoming the psychological barrier. The higher the authority is, the fewer obstacles to the assimilation of the proposed information. Emotional barriers also often arise in the early stages of adaptation processes, since the initial stage of staying in a foreign region is always associated with emotional overload.

Representatives of those services that work with foreign students in organizational, educational and educational aspects.

We can talk about the existence of barriers of misunderstanding, socio-cultural differences and barriers of attitude. Misunderstanding occurs when communication participants speak different languages and dialects, have significant speech and diction defects, speak expressionlessly, quickly, insert a large number of parasitic sounds into speech. Even within the same culture, there are many microcultures, each of which creates its own microfield of meanings. Such differences are all the more obvious when it comes to different cultures. Understanding is influenced by the communicator's style of speech, the communication situation, and the psychological state of the communicators. Finally, we can talk about the existence of a logical barrier of misunderstanding, when the logic of the statement seems to the interlocutor too complicated or incorrect.

There may be a gender barrier. Especially often the reason for the psychological barrier is socio-cultural differences between communicants: social, political, religious and professional differences, as well as the authority / non-authority of the interlocutor. In the course of overcoming various barriers, the student develops a certain system of behavior that contributes to the implementation of the tasks facing him. Consequently, the socio-cultural adaptation of foreign students in the new educational environment should be considered as the formation of a stable system of principles of adequate behavior, which ensures the achievement of the goals of the pedagogical system.

The language barrier and ways to overcome it.

Linguoculturology is a holistic theoretical and descriptive study of objects as a functioning system of cultural values reflected in language. This is a branch of linguistics that arose at the junction of linguistics and cultural studies, as a humanitarian discipline that studies material and spiritual culture embodied in a living national language and manifested in linguistic processes, an integrative field of knowledge that incorporates the results of research in cultural studies and linguistics, ethnolinguistics and cultural anthropology. The most difficult component of adaptation for the 1st year students of repatriates, serpin and foreign students is educational activity ("educational shock"), which is due to the need to master Kazakh, Russian and a foreign language at a level sufficient to acquire professionally significant knowledge and skills, as well as to reproduce its units in coherent speech, understanding speech communicants both at the household level and in the classroom at the university (listening and mastering the oral speech of the lecturer).

The work of the curator.

The curator is a facilitator of the student's learning trajectory throughout the entire period of study at the university. A curator is not a person who observes, controls, evaluates, punishes. He must be in constant dialogue with the student group and with each student individually, he needs not only to know about the life difficulties of students, but also to be ready to respond to any life situation.

Psychological and age characteristics of students are characterized by emotional immaturity, openness, suggestibility. During this period, it is the environment in which they are located that is important to students. Very often, boys and girls with different social levels, different linguistic and cultural characteristics fall into the same group. Based on the above, we can assume that the process of adaptation of first-year students is very significant, complex and long.

Whether a student will acquire knowledge with joy and desire, and whether this will ensure high academic performance, depends not least on how relations develop within educational teams, between students and teaching staff, between students and university administration at the initial stage of education.

The guides between the university and the student are the curators. A survey conducted among 1st year students showed: 98% of students believe that a curator is necessary for the group and his main task is to help adapt to new conditions; 87% consider the curator not only an assistant, but also a mentor, a friend. Thus, it is possible to distinguish several stages of the curator's work with 1st year students:

1. Acquaintance with the educational institution. From the first day and during the month of study of freshmen, it is necessary to conduct a tour of the campus. The tour starts with a visit to the museum. Here freshmen get acquainted with the history of the university, with its achievements. Then I show classrooms, libraries and other significant objects. It is possible to conduct such excursions online, using Internet maps, which will facilitate the work of not only the curator, but also teach how to navigate the area in view of the large number of university buildings. This is necessary so that the students from the first days feel comfortable in the educational institution.

2. Identification of students' qualities, abilities, skills that can receive a positive assessment in the team, and all their development. There are many such cases when children discover themselves in a new way in a new team, because it is easier for many to show themselves on stage or in a sports competition in a team that is still unfamiliar than in school, where they were well known and where there was a certain attitude towards them. The university has a large number of sections for the student society. Introduction to the social culture of the university will help in the adaptation and development of personality.

3. Conducting explanatory work in a team of students about the inadmissibility of ridicule or other forms of bullying, if the student has special educational needs.

4. Strict control over the observance of the regime, the fulfillment of the requirements of teachers, public tasks with an appropriate assessment and systematic encouragement for success. As well as the gradual accustoming to the correct attitude towards criticism.

This moment is very important. Teenagers react painfully to any criticism. They can withdraw into themselves or, on the contrary, become aggressive. To prevent this from happening, it is important to explain to the student that criticism is the friendly participation of an older, more experienced person in his life, and not a negative attitude towards the student.

5. A healthy lifestyle and physical education also play an important role in the adaptation of first-year students. Traditional events held at the university and their preparation allow to unite the team, help newcomers to join the community of university students.

An important function in the work of the curator is performed by curatorial hours. During curatorial hours and general discussions of pressing problems students get to know each other better and open up themselves.

Expected results of the program. The implementation of this program involves:

- development of positive educational motives among first-year students;
- establishing and maintaining a positive social status in a new team;
- overcoming psychological and linguistic discomfort among students of the first year of study;

- ensuring successful social and psychological adaptation of first-year students;
- raising the moral and cultural level of students in order to form a positive image of the university.

ACTION PLAN

to ensure successful linguistic and psychological adaptation of 1st year Repatriate students, Serpin and foreign students.

Aspects of work with the 1st year Repatriate students, Serpin and foreign students.

Need-motivational features of personality

Work areas	Work content
Diagnostic and research work	The study of personal orientations in the sphere of proposed professional activity, structure of motives for obtaining higher education, behavior motives. Analysis of socially oriented motives. (questionnaires, questionnaires)
Correctional and developmental work	Development of positive motivational attitudes that promote self-improvement and self-regulation. (Development and implementation of individual and group correctional programs, conducting trainings and training sessions.)
Psychological counseling	Psychological support in selection and consolidation of positive motives for studying at a university (group consultations)
Organizational and methodological work	Provision of methodological assistance in the formation of positive motivational attitudes. (familiarization with the university base, buildings and hostels)

Individual features of socio-psychological adaptation of a student

Work areas	Work content
Diagnostic and research work	Diagnosis of language, socio-psychological adaptation of students, symptoms of disadaptation. Diagnosis of the emotional-volitional sphere of personality features. ("Methodology for diagnosing socio-psychological adaptation by K. Rogers and R.

	Diamond” (Appendix 7), “G. Yu. Eysenck’s Personality Questionnaire for adults (EPQ)”.
Correctional and developmental work	Correction of symptoms of socio-psychological disadaptation, teaching methods of mental functions self-regulation, correction of a personality emotional sphere. (implementation of group correctional programs, conducting trainings and training sessions aimed at reducing the level of anxiety, overcoming the state of frustration.)
Psychological counseling	Helping students in stressful situations, conducting individual and group consultations based on the results of the diagnostics.
Prevention work and education	Psychological prevention of stress, traumatic situations and emotional overload.

Conducting trainings, discussions, round tables and games.

CONVERSATION "SOCIO-PSYCHOLOGICAL DISADAPTATION AND ITS PREVENTION"

Adaptation is a person adjustment to the prevailing conditions of life, situation, environment. Disadaptation is a partial or complete loss of a person's ability to adapt to the conditions of the social environment. At the first stage, a conversation-acquaintance is carried out. It is necessary to tell information about yourself, including hobbies and hobbies. In this way, the language barrier is overcome and relationships of interest are established.

The next stage is a test to determine the psychological state of the student. The results are confidential, the student draws his own conclusions.

Test "Self-assessment of mental states" We offer you a description of various mental states. If this condition is inherent in you, 2 points are given, if this condition happens, but occasionally, then 1 point is given, if it does not fit at all - 0 points.

- 1) I don't feel confident.
- 2) I often blush because of trifles.
- 3) My sleep is restless.
- 4) I easily get discouraged.
- 5) I worry about only imaginary troubles.
- 6) Difficulties scare me.
- 7) I like to delve into my shortcomings.
- 8) I am easily convinced.
- 9) I am suspicious.
- 10) I can hardly stand the waiting time.

II

- 11) Often it seems to me that situations are hopeless, from which you can still find a way out.
- 12) Troubles upset me a lot, I lose heart.
- 13) When I am in big trouble, I am inclined, without sufficient reason, to blame myself.
- 14) Misfortunes and failures do not teach me anything.
- 15) I often refuse to fight, considering it fruitless.
- 16) I often feel defenseless.
- 17) Sometimes I have a state of despair.
- 18) I feel confused in front of difficulties.
- 19) In difficult moments of life, sometimes I behave like a child, I want to be sorry.
- 20) I consider the shortcomings of my character to be incorrigible.

III

- 21) I reserve the last word.
- 22) Often in a conversation I interrupt the interlocutor.
- 23) I am easily angered.
- 24) I like to make remarks to others.
- 25) I want to be an authority for others.
- 26) I'm not content with little, I want the most.

27) When I get angry, I do not restrain myself well. 28) I prefer to lead rather than obey.

29) I have a sharp, rude gesture.

30) I am vengeful.

IV

31) I find it difficult to change habits.

32) It is not easy to switch attention.

33) I am very wary of everything new.

34) It's hard to convince me.

35) Often I can't get out of my head a thought from which I should have freed myself.

36) I don't easily get close to people.

37) Even a slight violation of the plan upsets me.

38) I often show stubbornness.

39) I am reluctant to take risks.

40) I sharply experience deviations from my daily routine.

Calculate the total points for each group of questions:

I. 1 - 10 question - anxiety;

II. 11 - 20 question - frustration (dissatisfaction);

III. 21 - 30 question - aggressiveness;

IV. 31 - 40 questions - rigidity (insufficient flexibility in thoughts, feelings and actions).

Score score.

I. Anxiety: 0 - 7 - not anxious;

8 - 14 - anxiety is average, acceptable level;

15 - 20 - very disturbing.

II. Frustration: 0 - 7 - do not have high self-esteem, are resistant to failure, are not afraid of difficulties;

8 - 14 - average level of dissatisfaction;

15 - 20 - you have low self-esteem, you avoid difficulties, you are afraid of failure.

III. Aggressiveness: 0 - 7 - you are calm, self-possessed;

8 - 14 - average level of aggressiveness;

15 - 20 - you are aggressive, not sustained, there are difficulties in communicating and working with people.

IV. Rigidity: 0 - 7 - easy switching of attention;

8 - 14 - average level;

15 - 20 - strongly pronounced rigidity, immutability of behavior, beliefs, views, even if they diverge, do not correspond to the real situation. Change of work, study, changes in the family are contraindicated for you.

In a stressful situation, in the process of adaptation to new conditions of life and activity, emotions manifest themselves in the form of anger, fear, resentment - when the process of adaptation meets resistance. An adapted personality more often expresses his feelings in the form of "trust" and "love".

Training "Acceptance of fear and irritation"

When a person meets with a new and incomprehensible, with an unusual phenomenon for himself, he may have a feeling of fear. But it would be better if, when an unpleasant event occurs, we try to take it for granted, without whining and complaining: the world does not adapt to our plans. An Indian proverb says: "If you do not want your feet to hurt from thorns, cover the whole earth with a carpet. But it is easier and cheaper to buy a pair of shoes." Remember your behavior, thoughts and feelings when you find yourself in new circumstances of your life: are you making plans to cover the whole earth with a carpet? So, acceptance is the most practical way to be free in a difficult situation. The transition from rebellion to acceptance is connected with a very important consequence: we begin to perceive life as a school where a number of situations give us lessons.

You can significantly reduce fear and irritation in various ways but you cannot completely eliminate them from our lives. Fighting fear and irritation, we only give them additional strength and fall into a vicious circle. By accepting, we weaken their power. Without being irritated by our anger, we can accept our feelings.

The famous psychotherapist Piero Ferrucci offers a five-point, five-step formula for acceptance.

Step one. Think of something in your life for which you have been or are grateful. It can be the presence of a loved one, excellent health, an exciting journey, etc. Imagine this event vividly, evaluate it, think about what it gave you and gives you and what you can learn from it.

Step two. Now think of something or someone that you would like to avoid in your life. Again, imagine it, carefully analyzing your reactions to it. Observe reactions without trying to prevent or stop them. Revisit your usual rejection strategy. Be aware of how this manifests itself at the level of your body, feelings and thinking.

Step three. Now assume that life is guiding you by communicating with you in a coded language of situations and events. What message is contained in this or that situation, in a particular event? Write down all the ideas that came to your mind while you were thinking about this question.

Step four. Now return to the item or event that causes your gratitude. Imagine it again, think about it with understanding, and become as aware of your acceptance as possible.

Step five. Now turn back to the unpleasant situation with the kind of acceptance you had. Imagine the temporary nature of the inevitability of this unpleasant situation. Understand that the same world that brings pleasure is also capable of trouble, and allow yourself, if you feel ready and willing, the attitude of conscious, intentional acceptance.

GAMES.

"COMPLEMENTS"

Standing in a circle, the participants hold hands. Looking into the eyes of a neighbor, one must say a few kind words to him, praise him for something. The receiver nods his head and says: "Thank you,

I am very pleased!" He then gives a compliment to his neighbor. The exercise is carried out in a circle.

Recommendations:

1. If you are conducting this warm-up among beginners: some of the students cannot give a compliment, they need help. Instead of praise, you can simply say "tasty", "sweet", "flower", "milk" word.

2. If a student finds it difficult to give a compliment, do not wait for his neighbor to be sad, say a compliment yourself.

"JOURNEY ON A SHEET OF PAPER"

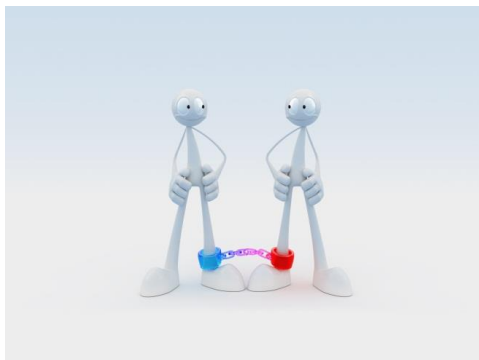
For the game you will need whatman paper and paints. You can play in a group or as a couple. You suggest: "Today we will all go on a journey through ... a piece of paper. Each of you will contribute to the creation of the big picture. One by one we will go out and draw some lines. In this case, one rule should be followed: you cannot tear off the brush (marker) from the paper. As soon as a person takes his hand off the paper, this is a signal that he has finished. In addition, each of us is given a limited time, approximately 10 seconds. No one can draw longer than this, but if someone can keep within less time, then this is good. It is better if we work quickly, without evaluating our results. And one more thing: the lines drawn by us can intersect, we can choose markers of different colors, we can draw whatever we want. But remember at the same time - as soon as the brush (marker) stops touching the paper, we will have to return to our place "

"FIND YOUR PAIR - 2"

Cards with animals written on them are prepared in advance, and the same animal must be written on two cards. Then the cards are shared to the participants, everyone looks at which animal he has got, without telling others about it. Then everyone closes their eyes and must make the sounds of the animal written on the card. Thus, everyone is looking for their mate. The pair that is found first wins.

Example of animals: cat, dog, cow, rooster, goat, owl, snake, cockroach.

"WE ARE SIMILAR BECAUSE..."

Participants line up in 2 circles - internal and external. The number of participants in both circles must be the same. Participants in the outer circle say to their partners a phrase that begins with the words: "You and I are similar in that ...". The members of the inner

circle answer: "You and I differ in that ...". Then, at the command of the leader, the participants in the inner circle move, changing their partner. The procedure is repeated until every member of the inner circle meets every member of the outer circle.

"FIRST TO SECOND"

The players sit with their hands in front of them. Before the start of the game, they must pay off in numerical order. Then, all together, synchronously, they begin to repeat the sequence of movements: snapping the fingers of the right hand, snapping the fingers of the left hand, clapping their hands, clapping their knees. The first time the movements are made "idle", then the first number starts to transmit a certain virtual message: when you click with the right hand, he says his number, when he clicks with the left hand, he announces to whom he sends his message, for example: "First-Tenth!" The tenth one seizes the initiative and, with the next clicks, he himself transmits the message. And so on. If one of the players makes a mistake or refers

to a number that has already been eliminated, he himself is eliminated from the game. The synchronous movements start again, the number closest to the outgoing number in the direction of increase starts the transmission. The game continues until the only participant remains, or it becomes clear that no one else will be eliminated. If no one flies out for too long, you can increase the pace of the movements.

2. Another variation of the same game, but simpler, is Cookies. The players stand in a circle, counting in numerical order. All together, synchronously, they begin to clap their hands, knees, hands, knees, and so on, and have a conversation like this: Everyone:

Who took the cookies from the cookies can? (Who took the candy from the candy jar?)

One (the first or the one to whom the initiative was transferred):

- Number ten took the cookies from the cookies can! (Number ten took the candy from the candy jar).

One (the one who was accused of kidnapping, in our example the tenth):

- Who?! Me?! Not me!!!

All:

- Then who took the cookies from the cookies can? (Then who took the candy from the candy jar?).

And so on. Whoever makes a mistake is out of the game.

3. And another version of the same game, even easier, "Five Crocodiles". Participants are placed facing each other (sitting, standing, lying, whatever, the main thing is that everyone sees everyone), after the traditional distribution of numbers, the leader begins:

- 5 crocodiles came out of the forest ...

- Why 5? - begins to resent the player at number 5.

- How much? - asks the presenter.

- Ten! - answers the fifth.

- Why is it ten? - now the tenth is indignant.
And so on. The wrong one is out.

"QUESTIONS ON PAPER"

Everyone writes on a small piece of paper a question that they would like to receive an answer to. Questions are folded into a hat, shuffled and distributed to the participants in random order. Each participant answers the question that he got. Avoiding serious work is possible - writing questions like "What color is my hair." The host can say in advance what it would be like for him to receive such an "excuse question".

" WITH SIGN PLATES"

At the entrance, each guest receives his new name - a piece of paper with an inscription is attached to his back (giraffe, hippopotamus, mountain eagle, bulldozer, bread slicer, rolling pin, cucumber, etc.). Each guest can read the names of the other guests, but, of course, cannot read the names of himself. The task of each guest is to learn their new name from the others during the evening. Guests can only answer "Yes" or "No" to questions. The first to know what is written on his piece of paper wins.

METHODOLOGY FOR STUDYING THE SOCIALIZATION OF THE STUDENT'S PERSONALITY

M.I. Rozhkova is designed to identify the level of social adaptation, activity, autonomy and moral education of students. The fundamental research method is testing.

The technique is carried out in standard conditions of educational institutions (group and individual forms of testing are possible). The interpretation of the results is carried out in

accordance with the key to the evaluation and processing of research data.

Purpose: to identify the level of social adaptation, activity, autonomy and moral education of students.

Progress. Students are invited to read (listen to) 20 judgments and assess the degree of their agreement with their content on the following scale:

4 - always;

3 - almost always;

2 - sometimes;

1 - very rare;

Oh never.

1. I try to obey my teachers and parents in everything.

2. I think that you always need to be different from others in some way.

3. Whatever I undertake, I succeed.

4. I can forgive people.

5. I strive to do the same as all my comrades.

6. I want to be ahead of others in any business.

7. I get stubborn when I'm sure I'm right.

8. I think that doing good to people is the main thing in life.

9. I try to act in such a way that others praise me.

10. Communicating with friends, I defend my opinion.

11. If I have something in mind, I will definitely do it.

12. I like helping others.

13. I want everyone to be friends with me.

14. If I do not like people, then I will not communicate with them.

15. I strive to always win and win.

16. I experience the troubles of others as my own.

17. I strive not to quarrel with my comrades.

18. I try to prove my case, even if others do not agree with my opinion.

19. If I take on a task, I will definitely bring it to the end.

20. I try to protect those who are offended.

In order to process the results faster and easier, it is necessary to prepare a form for each student in which a score is placed against the number of the judgment.

Answer form

1	5	9	13	17
2	6	10	14	18
3	7	11	15	19
4	8	12	16	20

Processing of received data.

An assessment of the social adaptation of students is obtained by adding all the marks of the first line and dividing this sum by five. The autonomy score is calculated on the basis of similar operations with the second line.

Assessment of social activity - with the third line.

Evaluation of students' commitment to humanistic standards of life (morality) - with the fourth line.

Interpretation of the results: 0-2 - low level of social adaptation (coefficient less than two points).

2-3 - the degree of development of social qualities (the coefficient is more than two, but less than three).

3 or more - a high degree of socialization (the coefficient is more than three).

GOLDEN RULES OF A FRESH-YEAR STUDENT.

Rule #1: There will be no second chance to make a first impression.

If you come in the first days and you are dissatisfied, gloomy, won't say hello, or decide not to come there at all (after all, you've already done it), you are rude, snap, then it will be very difficult to become a darling, everyone's favorite and earn some authority later.

Rule #2: Don't play truant in the first semester.

It just seems like no one is controlling you. Adult life has begun, especially if you went to study in another city: no one will immediately call your parents and call you on the carpet to the director. Yes, no one is in control. But by the session, all absenteeism will come out at the most inopportune moment. And then you can not pass the first session and fly out. It's a shame, right?

Rule #3: Be ready to all the lessons.

Get ready for all lessons! Make it a rule for yourself: you need to prepare for all seminars without exception. Teachers will remember this and will already put a "tick" in front of your last name - an automatic or semi-automatic exam. In addition, they will begin to trust and find fault less.

Rule #4: Prepare for lessons ahead of time.

In the first year, it is still difficult to calculate the time it takes to prepare. Therefore, do not start learning everything at the last moment. Look at your homework as soon as it's given..

Rule number 5: Be ready for the session in advance.

Don't put off all 128 questions until the last night. Divide these questions by the number of days left before the exam or test. Do not forget: you need to leave half a day for repeating what you have learned.

Our university is located in a big city, it will take a lot of time to travel. Learn along the way. Make a homework plan and read on the bus or minibus instead of “sticking” on social networks.

Rule #6: Learn on your own.

Remember: the university is not a set of knowledge and not a place where you were given a stack of notes and you immediately became great specialists. No, the university is about self-organization, self-discipline, planning and knowledge. And it's better to understand it in the first year.

**THE BOARD LIST
OF ACADEMICIAN E.A. BUKETOV KARAGANDA
UNIVERSITY.**

1 Dulatbekov Nurlan Orynbasarovich

Chairman of the Board - Rector

2 Tazhbaev Yerkebulan Muratovich

Member of the Board - Vice-Rector for Research

3 Syzdykov Meirzhan Zhakenovich

Member of the Board - Vice-Rector for Social and Cultural

Development

4 Zhetpisbayeva Bakytgul Assylbekovna

Member of the Management Board - Vice-Rector for Strategic

Development

5 Zhussipbek Talgat Zyparbekuly

Member of the Board - Vice-Rector for Academic Affairs

CAMPUS FACILITIES

Main building

st. University, 28

Governing body

Administrative Services

Admissions Committee

Faculty of Law

Faculty of Economics

Scientific Library

publishing house

University History Museum

Museum of Archeology

Canteen

Medical Center

Buses: No. 40, 70, 145, 146, 02, 07 (Buketov University stop)

Educational building №2

st. University, 28

Physics and Technology Faculty

Faculty of Mathematics and Information Technology

Faculty of Additional Education

Buffet

Buses: No. 40, 70, 145, 146, 02, 07 (Buketov University stop)

Educational building №3

st. University, 28

Faculty of Biology and Geography

Museum of Nature

Buffet

Buses: No. 40, 70, 145, 146, 02, 07 (Buketov University stop)

Educational building №4

st. Gogol, 38

History department

Buffet

Buses: No. 40, 45, 53, 04, 07 (stop "Bowling" or "Medical University")

Educational building №6

st. Mukanova, 41/1

Chemical faculty

Accredited laboratory of engineering profile "Physical and chemical research methods"

Buffet

Medical Center

Buses: No. 7, 70, 45, 118, 145, 02, 04, 07 (stop "Autostancia Yugovostok")

Educational building №7

st. Mukanova, 1

Faculty of Physical Culture and Sports

Buffet

Medical Center

Buses: No. 70, 118, 02, 04 (stop "Financial College")

Educational building №8

st. Mukanova, 1

Faculty of Philology

Faculty of Philosophy and Psychology

Buffet

Medical Center

Buses: No. 70, 118, 02, 04 (stop "Financial College")

Educational building №9

st. Mukanova, 1

Foreign Languages Faculty

Center for Chinese Culture

Buffet

Medical Center

Buses: No. 70, 118, 02, 04 (stop "Financial College")

Educational building №11

st. Karbysheva, 7

Pedagogical Faculty

Buffet

Buses: No. 70, 118, 02, 04 (stop "Financial College")

STUDENT HOUSES

№ 1,2,3,4

st. University, 28

10 floors Buildings

Elevator

Residential sections with a sanitary unit

shower rooms
Household rooms on the floor
Laundries
Buffet
TV lounges
WIFI
Buses: No. 70, 118, 02, 04 (stop "Ulitsa Universitetskaya")
№ 5,6
st. Mukanova, 1
10 floors Buildings
Elevator
Residential sections with a sanitary unit
shower rooms
Household rooms on the floor
Laundries
Buffet
TV lounges
WIFI
Buses: No. 70, 118, 02, 04 (stop "29 mikroraion")

OBJECTS OF CULTURE, LEISURE AND SPORT

Students' Palace

st. University, 28
Concert hall for 600 seats
rehearsal room
exhibition hall
Wardrobe
Buses: No. 40, 70, 145, 146, 02, 07 (Buketov University stop)

Educational building No. 12

st. Mukanova, 13/3

track and field arena

sports playground

Athletics zone

Buses: No. 7, 70, 145, 146, 02, 04 (stop supermarket "Rakha")

Leisure center "Zhastar ortalygy"

st. University, 28

Training area with equipment

Bus:

No. 40, 70, 145, 146, 02, 07 (stop "University named after
Buketov")

No. 70, 118, 02, 04 (stop "Ulitsa Universitetskaya ")

**CALL-CENTER 8 7212 793 996,
8 7212 900 270**